

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

SAŠA GRČMAN

ANALIZA KOMENTIRANJA IGER Z ŽOGO NA
TELEVIZIJI SLOVENIJA

(športna terminologija)

Diplomska naloga

Mentorica: red. prof. dr. ADA VIDOVIČ MUHA

Ljubljana, 6. marec 2012

ZAHVALA

Sestri Špeli in staršem, ker so me podpirali pri študiju.

Možu Lojzetu, ki mi je v ključnih trenutkih stal ob strani.

Hvala tudi prijateljem in sodelavki Marti za pomoč.

Hvala gospe mentorici red. prof. dr. Adi Vidovič Muha za strokovno pomoč in zaupanje.

KAZALO:

1	UVOD	2
2	OPREDELITEV TERMINA	5
2.1	ŠPORTNA TERMINOLOGIJA – RAZMERJE DO ŽARGONIZMOV	9
3	RAZČLENITEV KOMENTIRANJA.....	13
3.1	GLEDALCI	14
3.2	UREDNIŠKA POLITIKA.....	15
3.3	SKUPEK OKOLIŠČIN	16
3.3.1	OSEBNI STROKOVNI STATUS	16
3.3.1.1	OBJEKTIVNA DANOST ŠPORTNEGA DOGODKA	22
3.3.1.1.1	NESPREMENLJIVKE	22
3.3.1.1.1.1	SREDSTVO	22
3.3.1.1.1.2	IGRIŠČE.....	22
3.3.1.1.2	SPREMENLJIVKE.....	24
3.3.1.1.2.1	EKIPA	24
3.3.1.1.2.2	SODNIK.....	25
4	ČLENITEV TERMINOLOGIJE	26
4.1	ČLENITEV TERMINOLOGIJE IN ŽARGONIZMOV PO ŠPORTIH	26
4.2	TEMATSKI SKLOPI GLEDE NA REALIZACIJO IGRE KOT OBJEKTIVNE DANOSTI.....	29
4.3	TERMINOLOGIJA GLEDE NA IZVOR.....	33
5	JEZIKOSLOVNA ANALIZA (NEKATERIH) LEKSEMOV POSAMEZNIH IGER....	35
5.1	ENOBESEDNI TERMINI	37
5.2	STALNE BESEDNE ZVEZE	41
5.3	ŽARGONI IZ LASTNEGA JEZIKA.....	51
5.4	ŽARGONI IZ TUJEGA JEZIKA.....	52
6	ZAKLJUČEK	56
7	VIRI, LITERATURA	58
8	PRILOGE.....	63

Vsaka vaja naj ima, kolikor se največ more, svoje posebno ime; to telovadni uk v začetku jako lajša. Da se to uresniči, a posebno da bi se telovadstvo učilo v slovenskem jeziku, tega niso želeli samo naši Sokolovci, ampak tudi telovadne umetnosti vsi prijatelji.

(Fran Levstik, predgovor v *Nauk o telovadbi* iz leta 1867)

Sprevidel sem, da je terminologija tisti znakovni sistem znanosti, v katerem se zrcali vsa tematika, vsa problematika in ves razvoj ter vrednostnost določene vede.

(Franc Pediček; citat pri članku Silva Kristana *Začasnost je mimo, prihodnost je tu* iz revije *Šport* iz leta 2007, stran 9)

Če bi kdaj razpisali natečaj z vprašanjem, kdo najbolj uspešno kvari slovenščino, bi po mojem mnenju prvo nagrado dobili športniki!

(Gradišnik, Janez. 1986. *Naš jezik*. Trst, Celovec: Založništvo tržaškega tiska in Založba Drava.)

POVZETEK

Diplomsko delo *Analiza komentiranja iger z žogo na Televiziji Slovenija* je sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela. V teoretičnem delu sem opredelila termin in predstavila njegova osnovna načela. V nadaljevanju sem opisala tudi žargon. Razčlenila sem komentiranje v najširšem smislu (kaj vse predstavlja, vključuje, je del komentiranja) ter razčlenila terminologijo in žargonizme v več sklopov.

V praktičnem delu sem analizirala nekatere lekseme posameznih iger z žogo in za nekatere od njih nakazala možne predloge.

Ključne besede: terminologija, termin, žargon, šport, igre z žogo, športni komentator, TV Slovenija

SUMMARY

The thesis with title *Analysis of ball sports commentating at TV Slovenia* comprises of theoretical and practical part. In the theoretical part, I have determined what a term is, and presented its basic principles. Further on, I described the jargon. I have analysed commentating in its broadest sense (what it represents, what forms part of commentating) and divided the terminology and jargon terms into different groups.

In the practical part I have analysed some lexemes of individual ball games, and suggested some possibilities for Slovene nomenclature.

Key words: Terminology, Term, Jargon, Sport, Ball games, Sports commentator, TV Slovenia

1 UVOD

Denis Poniž je v Sodobnosti (1993: 271) opozoril na slabo jezikovno kulturo in pomanjkljivo znanje slovenščine pri ljudeh, ki bi morali jezik še posebno obvladati. Med novinarje, ki bi morali znati brez »jecljanja, davljenja, premorov in vseh drugih retorično-jezikoslovnih nemarnosti« povedati marsikakšno misel, uvršča novinarje in voditelje zabavnoglasbenih, narodnozabavnih in športnih oddaj.

Šport ima posebno mesto v identiteti skupnosti (na ravni države, mesta, kraja ...), saj predstavlja način poistovetenja posameznika z igralci, klubom, reprezentanco, pogosto se lahko preko pripadnosti izoblikuje tudi narodova identiteta. Tudi Gregor Starc (zadnja stran, 2009)¹ je razmišljal podobno. Pravi namreč, da je šport »danes tako močno usidran v kulturi in vsakdanjem življenju ljudi, da se zdi, kot da je povezan z vsem in da je vse povezano z njim. Ker pa je tako vpet, na vseh njegovih stičnih točkah z drugimi področji vznikajo pojavi in problematike, ki so zanimive za akademsko obravnavo in lahko rešijo probleme na različnih področjih delovanja sodobne družbe«.

Otroci in odrasli spremljajo/-mo tekme po televiziji, kot dodana vrednost prenosov in pomoč športnim novinarjem so strokovni sodelavci, ki so načeloma nekdanji športniki in ki s strokovnim znanjem komentirajo dogajanje na športnem prizorišču. Novinarji komentatorji imajo s svojim jezikovnim izražanjem tudi posreden ali celo neposreden vpliv na gledalca oziroma poslušalca, zato me je zanimalo, ali so športni novinarji komentatorji res tisti novinarji, pri katerih bi lahko upravičeno opozorili na slabo jezikovno kulturo in pomanjkljivo znanje slovenščine², kot na to opozarja Denis Poniž (1993: 271) v zgoraj omenjenem članku.

Tema moje diplomske naloge je analiza komentiranja iger z žogo na Televiziji Slovenija. Ker sem želela omejiti področje, ki ga bom opazovala v diplomski nalogi, sem si izbrala skupinske športe z žogo, in sicer košarko, roket, nogomet in odbojko. Za vsak šport sem v arhivu TV Slovenija s pomočjo sodelavcev poiskala po šest prenosov z dvema izkušensko različnima komentatorjema (glede na leta njunega dela, izkušnost), vse skupaj torej 24

¹ Gregor Starc, 2009, Odsotna prisotnost: pogled na zgodovino slovenskega nogometa z očmi dnevnega tiska, 279.

² Poudariti moram, da me je zanimala izključno raba terminologije in žargonizmov. Slovničnih napak komentatorjev nisem vključila v analizo.

tekem, ki jih imam tudi na DVD-jih. Bila sem pozorna še na to, da prenosi niso bili starejši od deset let.

Poglavja obravnave si sledijo od širšega k ožjim. Najprej bom znotraj teoretičnega dela predstavila strokovne jezike – znanstveni kot najvišja vrsta strokovnega jezika, praktičnostrokovni jezik, »vmesni položaj med praktičnostrokovnim in znanstvenim jezikom ima navadni strokovni jezik, v pisanju o teoretičnih stvareh imenovan tudi poljudnoznanstveni« (Toporišič 2004: 29). Lotila sem se tudi obravnave termina, njegovega nastanka in lastnosti, vključila bom tudi žargon, ker se v neknjižnem jeziku pojavlja kot vzporednica terminu. Nato pa bom prešla na ožje področje, na športno terminologijo. Zanimali so me začetki organizirane dejavnosti – nastanek posameznih zvez v slovenskem prostoru in njihova vključenost med evropske ali celo svetovne zveze – in oblikovanje terminologije ter žargonov posameznega področja teh štirih obravnavanih športov. Večje poglavje bom namenila splošni umestitvi iger z žogo na TV Slovenija. Vanj bom vključila vse, kar zadeva komentiranje v širšem smislu, in sicer komentatorja in njegovo delo, lektorja in uredniške politike, gledalce, lastnosti igrišča, na katerem potekajo tekme, in sodnike.

Drugo veliko poglavje bom namenila členitvi terminologije. Ta je pri nekaterih športnih panogah že uveljavljena, pri nekaterih še ni (dovolj) ustaljena. Kot ugotavlja Gorjanc, »t/erminološki sistem izkazuje različne stopnje prevzetosti; tudi razvojno se kaže različna odzivnost v smislu izvirnosti poimenovanj«. (Gorjanc 1998: 254). Če se v jeziku prejemniku uporabniki jezika ne odzovejo oziroma se le pasivno, kažejo na to citatni termini, citatnost pa je le začasna, saj to dokazujejo pozni posegi. (Gorjanc 1998: 255). Če strokovnjaki in jezikoslovci za ustrezen slovenski termin ne poskrbijo pravočasno, lahko aktualni čas za slovenjenje zamudijo, zato ostajajo pri poimenovanjih citatni termini, vir bogatitve slovenske terminologije sta tudi oblikoslovno-besedotvorno prevzemanje in kalkiranje. (Gorjanc 1998: 255). Najslabša možnost je popravljanje napak(e) iz preteklosti. To se je na primer zgodilo pri tenisu z izrazoma *forehand* in *backhand*³, pri katerih še vedno nimamo slovenskih poimenovanj. Terminologijo sem ločila glede na specifično sklopov: osnovna členitev terminologije in žargonizmov po športih, tematski sklopi glede na realizacijo igre in terminologija glede na izvor.

Nabrano gradivo sem nato v novem poglavju analizirala po tretjem sklopu – terminologija glede na izvor.

³SSKJ: *forehand*: udarec pri (namiznem) tenisu z dlanjo proti nasprotniku in *backhand*: udarec pri (namiznem) tenisu ipd. s hrbtom roke proti nasprotniku.

Po zaključku ter uporabljenih virih in literaturi sem dodala še štiri priloge: dva lektorska prispevka, seznam tekem, ki sem jih pregledala, in primer razlage primera iz analize, podprtega s komentarjem Igorja Evgena Berganta, ki je od konca marca 2011 nekdanji športni sodelavec.

2 OPREDELITEV TERMINA

V slovenskem jeziku funkcijske zvrsti delimo na praktičnosporazumevalno, strokovno, publicistično in umetnostno. (Toporišič 2004: 28). V tem kontekstu nas zanimajo strokovni jeziki, ki so naprej še natančneje razdeljeni na znanstveni jezik kot najvišjo obliko te skupine, praktičnostrokovni jezik, »vmesni položaj med praktičnostrokovnim in znanstvenim jezikom ima navadni strokovni jezik, v pisanju o teoretičnih stvareh imenovan tudi poljudnoznanstveni« (Toporišič 2004: 29).

Kunst-Gnamuš poudarja, da ima znanstveno besedilo v primerjavi s praktičnosporazumevalnim ali umetnostnim besedilom poudarjeno informativno-spoznavno vlogo. Namenjeno je sporazumevanju in prenosu podatkov med strokovnjaki in mora hkrati pojasniti tudi spoznavno ozadje posredovanega vedenja (Kunst Gnamuš 1984: 49). Paternu v članku *Jezik znanosti in jezik poezije* kot glavno razliko med znanstvenim jezikom in drugimi jeziki izpostavlja eksaktnost, objektivnost, dorečenosti, pomenski zaprtosti, sporočilni dokončnosti, zgoščenosti, monovalentnosti. V njem ni prostora za neizrekljivo in pojmovno nepredvidljivo, sporočila so strogo logična in gradivsko preverljiva, tudi količinsko merljiva, zmožna preiti v števila in formule, ki ne poznajo semantične diskretnosti. Zanj je značilna denotacija. To je nasprotje med pomensko spremenljivostjo izraza in njegovo pomensko stalnostjo. V naravnem jeziku štejemo za denotativne pomene besed vse tiste pomene, ki so zapisani v slovarju. (Paternu 1989: 17–23).

Toporišič (2004: 28–29) praktičnostrokovni jezik definira kot jezik, ki ga uporabljajo delavci najrazličnejših strok v zadevah svojega poklicnega dela in poklica. V primerjavi z vsakdanjim sporazumevalnim jezikom je natančnejši in izdelan. Zanj so značilne tipične ustaljene besedne zveze, v pisnem jeziku pa prevladujejo neintimnost, dostikrat tudi pretirana raba trpnika in neglagolsko izražanje. Za navadni strokovni ali poljudnoznanstveni jezik nadalje ugotavlja, da zaseda vmesni položaj med obema opisanimi zvrstema in »se uporablja tedaj, ko je treba z vsebino znanstvenih ali visokostrokovnih del seznaniti širše kroge, ki jim znanstveno besedilo že zaradi svoje znanstvenosti ni dostopno. /.../ V takih besedilih se pisci trudijo tudi zapletene stvari povedati čim bolj preprosto in jasno, namesto s tujo besedo (in tudi z izrazjem) raje z domačo, ki je bolj razumljiva ali širše znana; namesto golega strogega strokovnega izrazja se uporabljajo tudi opisi oz. definicije, ponazarjanje z zgledi ipd.« (Toporišič 2004: 29–30). Slogovni postopek oziroma način razvijanja teme tovrstnih besedil je razlaga, redko utemeljevanje.

Osnovni aparat znanosti in strok je termin. Ta je v SSKJ razložen kot 1. lingv. beseda, besedna zveza, ki poimenuje pojme določene stroke, panoge, strokovni izraz in 2. knjiž.⁴, redko izraz, beseda. Terminologija pa kot 1. lingv., navadno s prilastkom celota izrazov določene stroke, panoge; strokovno izrazje, izrazoslovje in 2. veda o strokovnih izrazih kakega jezika. Termini lahko nastajajo »na več načinov, in sicer kot neologizmi, ko poimenovalno praznino zapolni nov, v jeziku še neobstoječi leksem. Nadalje nastajajo tudi z znotrajjezikovnim prevzemanjem, pri čemer so lahko viri leksemi splošnega jezika /.../, termini drugih, navadno sorodnih strok /.../; redkejša je diahrono prevzemanje, ko se kak zastareli izraz s terminologizacijo ali z redefiniranjem ponovno oživi; poimenovalna osnova so lahko tudi leksemi iz drugih socialnih ali tudi neknjižnih zvrsti, saj se lahko v terminologijo določene stroke vključijo bodisi prvotno žargonski izrazi ali pa narečni termini.« (Košmrlj Levačič 2007: 586).

Da lahko o nekem izrazu govorimo kot o terminu, moramo poznati nekaj osnovnih načel termina. To so enopomenskost, ustaljenost, nekonotativnost, knjižnost in kratkost.

Enopomenskost⁵ termina pomeni, da znotraj tega načela deluje zahteva po ujemanju med pojmovnim svetom in poimenovalnim sistemom stroke. Stroka mora najprej urediti svoj pojmovni svet, nato pa ga poimenovati.⁶ Če se loti postopka obratno, lahko pride do težav in zmede. (Kalin Golob 2001: 104–105). Termin je simetrični jezikovni znak in kot piše Vidovič Muha »s semaziološkega vidika ustreza izrazu ena sama opomenjena vsebina, gledano onomaziološko, opomenjena vsebina ima nedvoumni samostojni jezikovni izraz«. In dalje, da »za termine velja, da so nosilci pojmovnega sveta posameznih znanstvenih/strokovnih področij, in zato je razumljiva težnja po enopomenskosti znotraj posameznih strok« (Vidovič Muha 2000: 117, 118).

O ustaljenosti je Vidovič Muha zapisala, da je »ta lastnost /.../ zelo pomembna, saj znanstveno besedilo izhaja iz obvestilnosti kot svoje temeljne (definijske) vloge. Pri tem gre seveda tudi za dokaz starosti oz. uveljavljenosti stroke, se pravi za tradicijo« in da »spreminjanje ustaljenega v eno ali drugo smer, t. i. podomačevanja ali ohranjanje neke 'mednarodnosti' – pomeni kršenje obvestilne nedvoumnosti in seveda tradicije kot pomembne

⁴Beseda, pomen ali zveza, ki se rabi zlasti v leposlovnem ali znanstvenem jeziku. V pogovornem jeziku zveni nenavadno (brižen, celovit, dasi).

⁵Monika Kalin Golob za enopomenskosti uporablja izraz enoumnost, Vidovič Muha enopomenskost.

⁶»Načelo enoumnosti pomeni, da se da strokovni izraz razumeti le na en način, torej en termin ne more imeti več kot enega pomena. Npr.: *fravdulenca* ne more pomeniti izigravanje zakona in še karkoli drugega, en strokovni izraz ima en pomen.« (Kalin Golob 2001: 104).

prvine jezikovne kulture«. (2000: 119). Kalin Golob je o ustaljenosti termina dodala, da je ta pomembna, »zato se termini spreminjajo redko (npr. ko zaradi novih spoznanj beseda ne ustreza več in jo želi stroka nadomestiti z natančnejšo) in po temeljitem premisleku«. (2001: 104).

Nekonotativnost: je ena izmed načel, ki »je povezana z dejstvom, da termin ne more izražati konotativnega pomena, saj je ta v znanstvenem besedilu nasploh, se pravi v vseh segmentih tega jezikovnega izraza, nefunkcionalen«. (Vidovič Muha 2000: 118).

Knjižnost: načelo knjižnosti »pomeni podrejanje pravilom knjižnega jezika. Na eni strani to izključuje rabo neknjižnega besedja, na drugi neknjižnih oblik s katerekoli druge ravnine jezikovne zgradbe«. (Kalin Golob 2001: 108). Izključeni so žargonizmi, ki jih uporabljajo pripadniki istega poklica, ko sporočajo nejavno, in neknjižne oblike drugih ravnin jezikovne zgradbe. (prav tam).

Eno od načel je tudi kratkost strokovnega izraza, »pri čemer je zaželena enobesednost, vendar je ni mogoče vedno uresničiti« (Kalin Golob 2001: 104).

Ker je jezikovni znak⁷ lahko last več terminologij (*morfologija* v jezikoslovju in biologiji), je na tem mestu treba s stališča simetričnega znaka omeniti še pojav enakoizraznosti oziroma homonimije, ki je nasproten pojavu sopomenskosti oziroma sinonimije. »Enakoizraznost je razmerje, vezano na izrazno različne lekseme – torej medleksemsko izrazno razmerje, sopomenskost je razmerje med pomeni različnih leksemov – torej medleksemsko pomensko razmerje.« (Vidovič Muha 2000: 178, 179).

Težava nastopi, če se pojavi več poimenovanj znotraj ene stroke, kar pomeni, da se med termini vzpostavljajo različna pomenska razmerja. Vzroke za to bo treba poiskati v normativni razpuščenosti terminoloških sistemov znotraj posameznih strok ter strokovne terminologije kot celote (Vidovič Muha 2000: 118). Za normalno delovanje termina je zato pomembno njegovo normiranje, saj edino to lahko pripomore k terminološki ustaljenosti.

⁷Je dvočlenski, sestavljen iz izrazne podobe (izraza) in vsebine (Vidovič Muha 2000: 18).

Lastnosti jezikovnega znaka so arbitrarnost (oblika znaka ni določena z vsebino/pomenom, niti vsebina/pomen ni izpeljiva iz oblike znaka), konvencionalnost (povezanost med obliko in pomenom znaka je stalna, stabilna) in asociativnost (psihološka narava znaka – psihološko pogojena povezanost med obliko in pomenom znaka). (Povzeto po predavanjih SKJ 1, Erika Kržišnik, študijsko leto 2002/03.)

Vidovič Muha nadaljuje, »da se sopomenke lahko pojavljajo le kot t. i. dvojnice – dublete /.../, se pravi brez slogovne ali kakršne koli druge besedilne vloge /.../.« (prav tam).

Glede na izrazno podobo so termini lahko enobesedni ali več kot enobesedni. »Enobesedno strokovno izrazje lahko ločimo s stališča tvorjenosti na netvorjeno in tvorjeno, tako eno kot drugo pa s stališča pomena na enopomensko, samo strokovno /.../, ali večpomensko, pri čemer je strokovni pomen lahko drugotni, nastal s pomenskim prenosom /.../, lahko pa je strokovni pomen tudi prvotni, drugotni pomen, če se pojavi, pa že sega iz stroke.« (Vidovič Muha 1988: 83).

V 19. stoletju so si prizadevali, da bi bil slovenski strokovni in znanstveni jezik zvrst knjižnega jezika in da bi bila slovenščina na ravni evropskih jezikov. »Slovenski izobraženci so bili postavljeni pred odgovorno nalogo, pred neusmiljeno izbiro. Klasične termine je bilo mogoče glasoslovno prilagoditi ali pa dokončno posloveniti /.../, nemške besedotvorno ustrezno prevesti ali nadomestiti z že ustaljenimi občnimi izrazi /.../, ali vsaj opisno posloveniti /.../, slovanske termine glasoslovno-besedotvorno prilagoditi /.../«, je zapisala Orožnova (1986: 137–138) in nadaljevala, da se je »o/dnos do uporabe terminov klasičnega izvora /.../ v naši sodobnosti spremenil zato, ker sodobni izobraženci nimajo klasične izobrazbe; pomenska vsebina termina je nerazumljiva, zato je potreben ali slovenski termin, ali pa ustrezna opisna pomenska razlaga. /.../ V vseh strokah obstaja določena količina mednarodnih terminov, za katere se slovenske sopomenke niso uveljavile /.../«. (prav tam). Jezikovna situacija je podobna tudi v športu kot stroki. Pri obravnavanih športih je zanimanje veliko, tudi literature je kar nekaj, vendar pa je premalo prizadevanja za oblikovanje terminologije. Za izraz pri košarki *pickandroll*⁸ v slovenščini nimamo (ustaljenega) termina, zato se uporablja prevzeti izraz iz angleščine.

Ko se v posamezni stroki terminologija oblikuje, je nedopustno, da v knjižni jezik posegajo neslovenska poimenovanja, v nekaterih primerih tudi žargoni, ki so pravzaprav termini neknjižnega (pogovornega) jezika. Naloga vsake stroke pa je, da mora ob razvijanju in napredku strokovnih spoznanj razvijati lastno strokovno izrazje (Kalin Golob 2001: 105).

⁸*Pickandroll* je izraz pri košarki za situacijo na igrišču, pri kateri visoki igralec (denimo center) iz ekipe A ovira igralca iz ekipe B, ki krije njegovega (centrovega) soigralca, ponavadi branilca, da ta lahko prodre pod koš, meče ali pa poda centru, ki se odkrije.

2.1 ŠPORTNA TERMINOLOGIJA – RAZMERJE DO ŽARGONIZMOV

Prve omembe športnega izrazoslovja lahko zasledimo že leta 1689 v Valvazorjevi *Slavi vojvodine Kranjske*. Enciklopedično so predstavljeni čolnarjenje, jamarstvo, ples, ribolov, lov, planinarjenje, streljanje in smučanje. Opis bloškega smučarja iz 17. stoletja je najstarejši zapis o smučanju v srednji Evropi. Prvo društvo, ki je tudi izdalo knjižico, je bilo Južni Sokol (Slovensko gimnastično društvo). To je leta 1867 izdalo knjižico z naslovom *Nauk o telovadbi*. Telovadno (gimnastično) terminologijo je iz nemščine v slovenščino prevedel Fran Levstik, ki je skupaj s sokolovci iskal slovenske izraze oz. poimenovanja za posamezne športne vaje. Levstik si je prizadeval oblikovati telovadsko terminologijo po svojih pisnih normah, kar se kaže v novotvorbah in skladenjskih vzorcih⁹.

Ker je začetke posameznega skupinskega športa z žogo in posledično oblikovanje terminologije na Slovenskem težko opredeliti z letnico, sem za začetek organizirane dejavnosti določenega športa in posledično oblikovanje terminologije določila leto ustanovitve posamezne zveze oziroma čas njene institucionalizacije¹⁰. Ustanovitev posamezne zveze pomeni tudi aktivno načrtovanje terminologije, saj zvezo predstavljajo strokovnjaki teh področij. Ti so začeli izdajati strokovne knjige, priročnike za trenerje, učbenike, od trenutka, ko je skoraj vse informacije mogoče dobiti na spletu, pa lahko marsikateri podatek najdemo tudi na medmrežju.

Zdi se, da je zanimanje za športno terminologijo v primerjavi z glavnimi naravoslovnimi strokami potisnjeno v ozadje. Morda tudi zato, ker se je šport razvijal v stroko iz dejavnosti in je bil v primerjavi z resnejšimi temami razumljen celo trivialno. Njegova priljubljenost se ne zmanjšuje, temveč se povečuje; športna javnost je postala zahtevnejša tako glede programskega deleža¹¹ kot tudi jezikovne usposobljenosti komentatorjev in športnih novinarjev. Po letu 1950 in ustanovitvah vseh štirih športnih omenjenih zvez se je povečala

⁹Zagovarjal je kratek način izražanja, vpeljeval nedoločniške polstavke, naklonske nedoločniške zveze, deležijsko izražanje, velelnik, dosledno je uporabljal dvojino. Poslovenjal je na tri načine, in sicer z imensko zvezo, tvorjenkami in opisno.

¹⁰Nogometna zveza Slovenije je bila ustanovljena 23. 4. 1920, Odbojgarska zveza Slovenije leta 1948, Rokometna zveza Slovenije 11. 12. 1949 in kot zadnja Košarkarska zveza Slovenije 15. 1. 1950. Da so zveze resne, govori tudi podatek, da so vse vključene tudi med evropske in svetovne zveze.

¹¹Zaradi zanimanja gledalcev po različnih športnih prenosih sta bili v Sloveniji ustanovljeni dve športni televiziji, Šport TV in Sportklub.

tudi periodika literature o športu, priročnikov za trenerje in sodnike¹², izhajala je strokovna revija Šport v okviru Fakultete za šport v Ljubljani, na knjižnih policah zasledimo tudi še neprevedeno literaturo.

Strokovno izrazje, ki je nujno, da stroka sploh lahko obstaja in deluje, se uporablja na obeh ravneh sporočanja, govornem in pisnem, o predmetnem in pojmovnem svetu stroke in nastopa v znanstveno-strokovni publicistiki, poleg tega pa se v praksi razvijajo še žargonizmi. Ti so v besedilih knjižnega jezika kot stilemi, v strokovnih besedilih pa jih občutimo kot motnjo. (Korošec 2005: 259–260). V okviru socialnih (neknjižnih) zvrsti slovenskega jezika med interesne govorice poleg žargona uvrščamo še sleng in argo oz. latovščino. Žargoni so termini neknjižnega jezika oziroma »neuradni strokovni termini« (Gjurin 1974: 66), ki se uporabljajo pretežno v neformalnih sferah osebnega, neuradnega življenja z enoumnim izrazjem. Žargoni so, kot piše v več virih (Toporišič: 2004, Gjurić: 1974, Kalin Golob: 2001), značilni za ožji krog ljudi z istim poklicem, isto strokovno zvrstjo. Namenjeni so temu, da jih povprečen uporabnik večinoma ne razume oziroma so mu težko razumljivi. Vidovič Muha (1971/72: 184–185) ugotavlja, da se žargonski izraz kot termin začne uporabljati v različnih okoliščinah iz različnih vzrokov: »a) ker je bil ekonomičnejši kot terminološko poimenovanje; pri tem gre največkrat za enobesedni, prvotno žargonski izraz proti terminološkemu, večbesednemu /.../; b) pogovorni jezik oziroma žargon si je za kako novost prej ustvaril poimenovanje kot knjižni jezik, seveda po načelih, ki ne ustrezajo knjižnemu besedotvorju; včasih se ta žargonski izraz tako zelo zakorenini, da ga pravilno tvorjeno, vendar pa kasneje nastalo poimenovanje zelo težko nadomesti ali pa ga nadomesti samo v pisanem sporočilu, v spontani ustni izreki pa živi naprej žargonski izraz /.../; c) v nekaterih primerih, ko gre za natančna poimenovanja zelo aktualnih dejavnosti (šport), se dogaja, da obstaja za posamezne akcije dogajanja, npr. pri nogometu, košarki, sploh samo žargonski izraz (*prim. špička oz. špic, petka, glavca, lobati žogo*). Poročevalec ne more z nobenim drugim knjižnim ali terminologiziranim izrazom tako natančno opisati dogajanja kakor z žargonskim.« Poimenovanja iz pogovornega jezika lahko prihajajo v leksiko širše znanih, aktualnih terminov, ki tako postanejo sestavni del leksike knjižnega jezika. Če pa gre na tem mestu za res veliko aktualnost poimenovanja, jo lahko štejemo celo za sestavni del nevtralne knjižne leksike. (prav tam). Zaradi načela

¹²Na primer Pavlovič, Mik, Erčulj, Frane 1994: *Košarkarski slovar*, Šibila, Marko, Pori, Primož 2009: *Rokometni praktikum za trenerje pripravnike*.

gospodarnosti¹³ bo »prevladal enobesedni termin, ki je v začetku velikokrat vezan le na žargon, vendar je prav zaradi gospodarnosti velika možnost za njegovo terminološkosistemsko ustalitev«. (Gorjanc 1998: 253).

V vsakem poročevalstvu, tudi športnem, mora tvorec besedila naslovniku prilagoditi zahtevnost vsebine in izraza. To pomeni, da morata oba – tvorec in naslovnik – poznati isti kod, čeprav lahko športni poročevalec določene podatke, o katerih je prepričan, da so specializiranim naslovnikom znani od prej, izpusti oziroma mu jih ni treba vedno znova ponavljati. Športno poročevalstvo pa se od drugih loči po tem, »da zajema tri medsebojno prepletajoče se sestavine, na splošno pojmovane kot *šport*: športna dejavnost širokega kroga ljudi, športne igre in športna tekmovanja, veda, teorija, nanašajoča se na prvi dve sestavini«. (Korošec 2005: 259).

Silvo Kristan poudarja, da morajo pri nastajanju strokovnih izrazov nujno sodelovati področni strokovnjak, jezikoslovec in novinar, na Fakulteti za šport so ustanovili celo Komisijo za izrazoslovje v športu. Kristan (2004: 41)¹⁴ problem namreč vidi takole: »Športoslovje/.../ še vedno nima dejavne terminološke komisije, hkrati pa se uvoz in vsiljevanje tujk ter nelogičnih in ohlapno neopredeljenih pojmov čedalje bolj stopnjujeta. Čeprav je že več kot dve leti, odkar je bila na Fakulteti za šport ustanovljena terminološka komisija, jo nekateri tako ignorantsko mrcvariijo, da od nje ni bilo še nič. Športni novinarji, publicisti in uredniki vseh vrst ter lektorji različnih občil se nimajo kam obrniti, kadar so v dvomih s področja športa. In če med njimi še ni dovolj jezikovno uzaveščenih piscev (kar med športnimi novinarji ni redkost), v svojih prispevkih uveljavljajo tujke. /.../ Res je skrajni čas, da se prebudi terminološka komisija.« Ko sem razmišljala o terminologiji, žargonizmih in celo vulgarizmih na področju obravnavanih športov, so se mi odpirala številna vprašanja o oblikovanju in tvorbi terminologije drugih športov, ki jih v prenosih ali pri športnih poročilih zasledimo redko, ali pa jih sploh ne. Televizija ne more ugoditi vsem željam gledalcev, zato ostajajo nekateri športi medijsko zanemarjeni¹⁵ oziroma so manj privlačni za večino gledalcev, kar pomeni posledično tudi več žargonskih izrazov. Štirje obravnavani športi so, kar se tiče TV

¹³Gorjanc je v članku terminološka načela ločil na ustaljenost, ločljivost, gospodarnost in odprtost.

¹⁴Silvo Kristan – Na terminološkem drsališču, 2004, Šport LII (1), 40–46.

¹⁵Zanemarjeni pomeni, da jih ni v ospredju po številu prenosov in posnetkov, izjema so olimpijske igre, ko so v programu v manjšem obsegu na sporedu tudi sicer manj predvajani športi (recimo konjenišstvo, judo, sinhrono plavanje ...).

Slovenija, največkrat izpostavljeni, predvajani,¹⁶ komentatorji se na prenose dobro pripravijo, če je treba, se posvetujejo s sodelavci, dnevnim in glavnim urednikom in lektorjem. Izraba komentatorjevega besedišča vsemu navkljub še vedno ni popolna, še vedno se v prenose prikradejo (neupravičeni) žargoni in pogovorni izrazi, vendar v bistveno manjšem odstotku.

V naslednjem poglavju bom predstavila vse tisto, kar je vključeno v komentiranje v širšem smislu oziroma vse informacije, ki sestavljajo celoto komentiranja – na eni strani gre za osebni status komentatorja (sem sem priključila še gledalce), po drugi pa za športni dogodek s spremenljivkami.

¹⁶Dobro gledanost predstavljajo tudi zimski športi in atletika.

3 RAZČLENITEV KOMENTIRANJA

Analiza komentiranja iger z žogo bo temeljila na videogradivu, ki sem ga leta 2009 pridobila z dovoljenjem odgovornega urednika športnega programa TV Slovenija Mileta Jovanoviča, gradivo¹⁷ pa so mi pomagali zbrati sodelavci¹⁸ iz športnega uredništva TV Slovenija. Izbrala sem si športe z žogo, ker so na TV Slovenija najpogosteje predvajani in so v celoti tudi arhivirani.

Ker npr. nogomet komentira več komentatorjev, sem izbrane komentatorje porazdelila tako, da sem jih ločila glede na šport, ki ga največkrat komentirajo. Ker Milovanovič komentira nogomet in rokomet in ker je v nogometu večja komentatorska konkurenca, sem njegovo leksiko opazovala pri komentiranju rokometu.

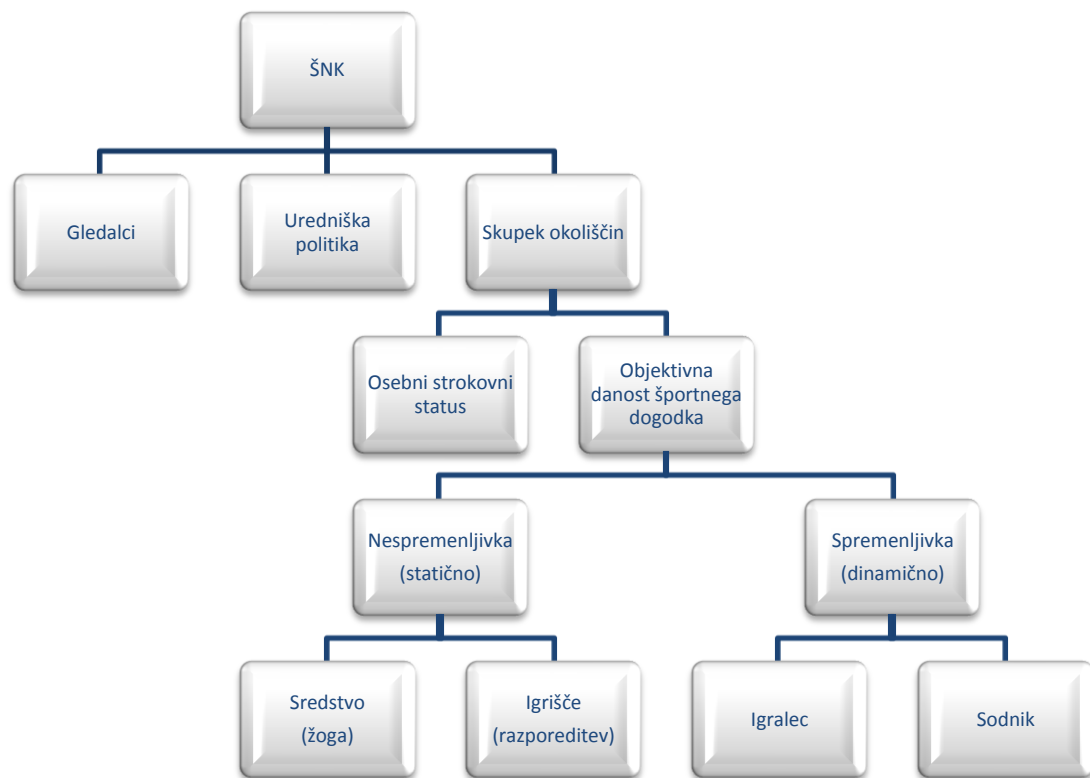
Tekem, če odštejem komentatorja, nisem posebej izbirala, ker jih v arhivu niti ni veliko v celoti arhivirano. Z vsakega področja sem izbrala po šest tekem. Torej šest v košarki (komentatorja Peter Vilfan in Miha Žibrat), nogometu (Tomaž Hudomalj in Igor E. Bergant), rokometu (Tomaž Kovšca in Ivo Milovanovič) in odbojki (Ervin Čurlič in Marjan Fortin), skupaj 24. Od tega jih je bilo 16 (šest košarkarskih, štiri odbojkarske, pet nogometnih in ena rokometna) odigranih na različnih tekmovalnih ravneh¹⁹, osem (dve odbojkarski, ena nogometna in pet rokometnih) pa jih je bilo odigranih v državnem prvenstvu. Tekme so bile vse predvajane na drugem programu televizije Slovenija v popoldansko-večernih urah, zato so jih lahko gledali vsi, ženske, moški in otroci. Naj dodam še, da gre skupaj za skoraj 35 ur prenosov.

V nadaljevanju bom po strukturnem grafu, ki sva ga oblikovali skupaj s profesorico mentorico, predstavila posamezna poglavja, ki tvorijo skupek komentiranja in okoliščin teh dejavnosti. Celotno podobo športnega novinarja komentatorja sestavljajo torej:

¹⁷Seznam pregledanih tekem je v Prilogi 3.

¹⁸Maja Hrvatin, David Jakopič, David Črnelj, Maja Dacar in Marjeta Hočevan.

¹⁹Ta tekmovanja so liga prvakov, evropska liga, pokal Uefa, evropsko prvenstvo, svetovno prvenstvo, kvalifikacije za svetovno prvenstvo, kvalifikacije za ligo prvakov, pokal FA, kvalifikacije za evropsko prvenstvo.

ŠNK = športni novinar komentator

Graf je oblikovan po pogovoru z mentorico.

3.1 GLEDALCI

Pri nobenem od štirih športov gledalci niso samo moški. Tekme spremljajo vsi, ženske, moški in otroci, vseh starosti. Za izbrane tekme statistike, kolikšen je delež moških oziroma ženskih gledalcev na tekmi, ni, se pa glede na pomembnost tekmovanja razlikuje. Zanimanje za tekme v evropskih pokalih, na evropskih in svetovnih prvenstvih je veliko in aktualno za oba spola, medtem ko so tekme na državni ravni manj privlačne, zato se navzočnost žensk na tekmah tudi opazi. Posebna tema pa je splošna kultura navijaštva, ki je pogosto ogledalo uspešnosti dotičnega kluba v ligi, zato je tudi prisotnost otrok na tekmah včasih neprimerna.

Tekme so načeloma odprte za javnost, tako da si gledalci lahko pridejo ogledat tekmo v živo, lahko pa organizatorji oziroma predstavniki zvez zaradi različnih okoliščin prepovejo ogled tekme v živo. V obeh primerih imamo še gledalce doma, pred televizijskimi zasloni, vendar

so ti pasivni gledalci, ker ne prispevajo k vzdušju, ki se spontano oblikuje na prizorišču. Obstaja tudi možnost, da so gledalci prisotni na tekmi, srečanja pa ne morejo spremljati gledalci doma, ker tekme ni v prenosu.

3.2 UREDNIŠKA POLITIKA

Tako kot v vsakem športnem uredništvu obstajajo dogovori tudi v športnem uredništvu TV Slovenija. V redakciji je več novinarjev, ki so odgovorni za isti šport. Ti se pred začetkom sezone določenega športa, dostikrat pa kar pred prenosi tekem med seboj pogovorijo o splošnih značilnostih obeh ekip (o igralcih, morebitnih poškodbah, kaznih ...), morebitnih novih pravilih (pri košarki se je spremenilo pravilo, s katere razdalje morajo igralci vreči žogo, da dosežejo največ točk), o okoliščinah rabe jezika, o terminologiji oziroma stalnih besednih zvezah (*rumeni/rdeči karton*) pa tudi z lektorjem. Ponavadi nastopijo različne težave, na primer pri izgovoru oziroma poenotenju imen in priimkov (Rus *ВикторХряна* kot *Viktor Hrijapain* ne *Hrijapa*), krajev (v Rusiji *Рыбинск* kot *Ribinski* ne *Rjabinsk*), prizorišč v tujih državah ... S konstruktivnimi pogovori se rešujejo težave na področjih, ki so bila v preteklosti zanemarjena oziroma manj izpostavljena. Neljubo delo novinarjev in lektorjev pa je popravljanje primerov, ki jih v preteklosti niti novinarji niti lektorji niso raziskali in ko je določena stvar glede na druge medije že ustaljena (Rusinja *ВераЗвонарева*: *Zvonareva* namesto *Zvonarjova*), pa se je lotijo popravljati naknadno. Takih napak načeloma lektor ne popravlja, ne da bi o tem povprašal novinarja, odgovornega za določen šport, in odgovornega urednika.

Kot že zapisano, novinarji sodelujejo tudi z lektorjem, ki je v redakciji prisoten od 12. ure do začetka zadnjih večernih poročil, razen če delo ne narekuje drugače – izjema so olimpijske igre ali kakšna druga pomembnejša prvenstva. Lektorjevo delo je lektoriranje televizijskih dnevnoinformativnih poročil oziroma prispevkov za te. Njegova naloga ni popravljanje samo pravopisnih napak, ampak tudi pravorečnih (npr. *narédil* in ne *naredil*) in vsebinskih (če novinar zapiše napačno ime strelca ali rezultat tekme; vse to je preverljivo na spletnih straneh) ter lektoriranje različnih športnih magazinov, podnapisov za dnevnoinformativna poročila in druge oddaje. O vseh (pravopisnih, vsebinskih in pravorečnih) popravkih mora biti novinar

obveščen, drugače delo ni opravljeno korektno. Prav tako o morebitnih stilističnih predlogih, ki pa morajo biti podkrepjeni z utemeljitvami.

Lektorji so pisali lektorske prispevke, v katerih so z ilustrativnim gradivom opozarjali na pogoste slovnične napake, jih tudi podkrepili z utemeljitvami iz različnih jezikovnih priročnikov in vnaprej opominjali na izgovor kraja (finski *Otepää* kot [ótepja]), priimek tekmovalca (Poljak *Adam Małysz* kot [ádammáliš]), na zapis krajev (*Liberec*, drugi sklon v ednini *Liberca*) ipd., kar je bilo torej v naslednjih dnevih aktualno. Primer takega lektorskega prispevka je v Prilogi 1.

Pri komentiranju televizijskih tekem lektor neposredno ne sodeluje, ampak tekme gleda in posluša komentatorja. Če je komentator v komentirnici na TV Slovenija, imata z lektorjem možnost, da si med premori izmenjata vprašanja oziroma odgovore. Lektor in komentator sodelujeta prek sodobnih komunikacijskih sredstev tudi, ko komentatorja ni v komentirnici na TV, ampak na prizorišču. Na podlagi slišane ga lahko komentatorja opozori na jezikovni lapsus ali naredi kratko analizo prenosa. Primer za to je v Prilogi 2.

3.3 SKUPEK OKOLIŠČIN

3.3.1 OSEBNI STROKOVNI STATUS

Po več pogovorih s sodelavci novinarji in sodelavkami lektoriciami ter tudi iz preteklih izkušenj sem ocenila, da je šport tisto področje, ki je najpogostejše razumljeno manj strokovno, ekspresivno, izhajajoče predvsem iz rekreacije. Pri svojem delu se komentatorji osredotočajo na vsebine, ki se dotikajo tekmovanja, to so lahko poročila ali napovedi. Šport kot medijski dogodek ali prireditev je privlačen z dveh vidikov, in sicer zaradi gledalcev, ki podpirajo športnike, klube, reprezentance na prizoriščih ali doma pred televizijskimi sprejemniki, in gospodarstvenikov, ki vlagajo denar v klube, športnike, jih sponzorirajo – torej denarja.

Športni novinar komentator je tip novinarja, ki mora imeti širok spekter znanja. Spoznati se mora na več področij, saj mora pri svojem delu, če želi biti aktualen in dober komentator, povezati v sklop 90-, 40-, 60- ali X-minutnega prenosa²⁰ čim več zanimivih in statističnih informacij. Komentator mora »aktualni dogodek umestiti v verigo dogajanj, v kateri je

²⁰Nogomet traja 90 minut, košarka 40, rokomet 60 minut, pri odbojki (X) pa tega ne moremo predvideti, ker tekma ni vezana na čas, ampak na nize. Pri nogometu in rokometu se pri izločilnih tekmah igra podaljšek oziroma odločajo kazenski streli, pri košarki se igra podaljšek.

pojasnila potrebni dogodek le člen. Ta člen je odvisen od prejšnjih, ki jih je treba pojasniti, od tega člena pa so odvisni naslednji, ki se imajo možnost zgoditi, če se bo pokazala taka konstrukcija dogodkove verige, kot jo kaže komentatorjevo pojasnjevanje» (Košir 1988: 83–84), pri tem pa mora dobro obvladovati jezik.

V prejšnjem odstavku sem zapisala, da mora komentator, če želi biti dober komentator, v prenosu čim bolje združiti različne informacije in biti spreten tudi na jezikovnem področju. Kaj pa pravzaprav pomeni biti dober komentator oziroma kakšna so merila za to?²¹

Biti dober komentator pomeni, da zna v prenosu dobro razpolagati z informacijami, ki jih je pridobil s predhodno pripravo na prenos tekme, da je vešč jezika in da ga zna dobro uporabljati, da pri tem naredi čim manj (izstopajočih) slovničnih in vsebinskih napak²², da zna improvizirati in da se znajde, če zataji tehnika, da zna preklopiti med registri, ko je to potrebno. Biti mora kritičen, nepristranski, strokoven, odziven, doprinese k smislu prenosa tekme, kar pa bi bilo brez njega osiromašeno²³. Dogajanje na igrišču mora komentirati objektivno. Vse tisto, kar na igrišču poteka v znakovnem jeziku med sodniki in igralci oziroma med sodniki, mora v prenosu pretvoriti v komentar, zato mora dobro spremljati dogajanje na igrišču. Pravzaprav je tisti člen, ki stoji med gledalcem in dogajanjem na igrišču.

Korošec je zapisal, da v poročevalstvu nasploh, zlasti pa v športnem, obstaja posebno razmerje med tvorcem in naslovniki oziroma med komentatorjem in gledalci. Ti se na poročevalca zanesejo, mu zaupajo in so pripravljeni sprejeti celo odmike od poročevalskih standardov, na primer od navdušenja, navijaštva pa celo do povečevanja uspešnega športnika in omalovaževanja. (Korošec 2005: 262).

Pomembno je tudi, da komentator izpolnjuje določila norme knjižnega jezika, saj nastopa na nacionalni televiziji, to pa lahko spremlja vsa Slovenija. Zakon o javni rabi slovenščine v 22. členu pravi, da je jezik v medijih, registriranih v Republiki Sloveniji, slovenski. Zadnja točka prvega poglavja *Poklicnih meril in načel novinarske etike v programih RTV Slovenija* iz junija 2000 pa pravi, da so novinarji »dolžni dosledno uporabljati slovenski knjižni jezik ali knjižni jezik narodnih skupnosti; profesionalni bralci in novinarji pri branju uporabljajo zborni jezik, pri vodenju pogovorov pa je dopustno uporabljati splošni pogovorni jezik«. Komentiranje je

²¹Na nacionalni televiziji.

²²Gradišnik (1986: 66) se s tem, da je slovenščina v športnem novinarstvu posebej zanemarjena, ne strinja, ampak meni, da so napake športnih novinarjev podobne napakam, ki jih delajo drugi novinarji.

²³Če je komentator strokovno in jezikovno šibek, ta trditev ne more držati.

torej zahtevna kombinacija opazovanja poteka igre in hkrati tvorjenje govorenega knjižnega besedila.

Ta ista merila veljajo tudi za radijskega športnega komentatorja, ki pa mora upoštevati dejstvo, da njegovi poslušalci slike ne vidijo. Zato se mi zdi vmesno omeniti še eno vrsto komentiranja, ki se po svoji primarni funkciji zelo razlikuje od televizijskega – to je radijsko komentiranje.

Radio je medij, ki se ga posluša, zato mora radijski komentator situacije natančneje opisati, podrobneje predstaviti dogajanje, poslušalcu mora karseda orisati tisto, kar se dogaja na igrišču. Radijski komentator več govori, medtem ko televizijskemu ni treba in je včasih to celo dobrodošlo, saj ima gledalec pred seboj živo sliko, kar je primarna naloga televizije. Gajšek v diplomskem delu ugotavlja, da je komentator za »gledalca očividec dogodka, ki vidi vse, kar se dogaja na mestu dogodka, in ki o dogodku in vseh drugih akterjih tudi veliko ve. Komentator s svojim znanjem, izobrazbo, obširnim poznavanjem konkretne snovi pomaga gledalcu razumeti bistvo dogodka«. (Gajšek 1999: 27).

Če v novinarstvu velja, da je treba gledalcu zagotoviti komentar za dogodke, ki se pred njim razvijajo (ne pa opisovati dogajanja), potem bi z jezikoslovnega stališča lahko trdili, da mora besedilni del komentarja kazati sovisnost s televizijsko sliko.«(Ilc 2001/02: 303).

Moteče je, če pri televizijskem komentarju nastopijo težave, ko zvok in slika nista skladna. Slika lahko za zvokom zaostaja ali ga prehiteva, zato slišimo komentatorja komentirati dogodke, ki se odvijajo trenutno kasneje ali pa so se že zgodili, gledalca pa zmoti, ker želi tudi sam slediti, ne da bi komentator izdal končne rešitve, in v tem primeru motiviranost gledanja takega prenosa drastično pade. »Bistvena naloga TV komentatorja je torej, da zagotovi komentar, njegova sekundarna naloga pa je, da poroča o stvareh, ki jih kamera ne prikaže.« (Gajšek 1999: 27). Radijski mora večkrat ponoviti nekatere dele tekmovanja, recimo rezultat, koliko je še igralnega časa, morda tudi statistiko tekme, če je to potrebno. Obe vrsti komentiranja pa imata skupno lastnost, in to je enosmerna komunikacija. »Televizijski komentar je primer enosmerne komunikacije med komentatorjem in gledalcem (sprejemnikom), saj slednji ne more aktivno sodelovati v pogovoru. Komentator mora tako vnaprej predvideti morebitna gledalčeva vprašanja in odzive na že izrečeno.« (Ilc 2001/02: 303). Pred isto, včasih težjo nalogo je tudi radijski komentator.

Poglavitna razlika med radijskim in televizijskim komentatorjem je tudi ta, da radijski komentator skoraj nikoli ni v celoti v programu, ampak se javlja v program in nato nekatere dele tekme strnjeno povzame, televizijski komentator pa je prisoten ves čas tekme.

Za diplomsko delo sem si izbrala osem komentatorjev in jih ločila v dve skupini: Tomaž Hudomalj, Tomaž Kovšca, Ervin Čurlič in Peter Vilfan sodijo med mlajše, Miha Žibrat, Igor E. Bergant, Ivo Milovanovič in Marjan Fortin pa med starejše novinarje. Ta delitev je seveda vezana izključno na leta njihovega komentiranja določenega športa in na novinarja, s katerim nastopa v paru mlajši – starejši (npr. Hudomalj in Bergant). Zanimali so me bistveni podatki, in sicer koliko let že komentirajo, ali so zaključili študij in imajo dokaz o formalni izobrazbi. Ta sicer je pomembna, saj naj bi pomenilo, da je novinar študiral. Ni pa nujno, da je formalna izobrazba tista, zaradi katere je komentator dober komentator. Tudi pri marsikaterem mediju je izobrazba glavni dejavnik, če želi biti novinar redno zaposlen, ni pa diploma tista, ki naredi novinarja dobrega novinarja. Pri komentiranju morajo komentatorji govoriti (slovenski) knjižni jezik. Nacionalna televizija je medij, ki ne dopušča rabe (če za to ni določenega posebnega žanra in temu namenjene oddaje) nižjih plasti socialnih zvrsti jezika od knjižnega zbornega.

Kratka predstavitev komentatorjev:

košarke: Miha Žibrat in Peter Vilfan

Žibrat je na Fakulteti za družbene vede diplomiral leta 1997. S TV Slovenija sodeluje od leta 1980, Vilfanu se je ta pot odprla po končani karieri vrhunskega profesionalnega košarkarja, leta 1991. Bila sta nosilca komentiranja evropskih in svetovnih prvenstev, tudi olimpijskih iger. Vilfan je za TV Slovenija prenehal komentirati leta 2009, zdaj pa sodeluje z eno izmed športnih televizij. Žibrat prihaja iz Ljubljane, Vilfan iz Maribora.

nogometa: Igor E. Bergant in Tomaž Hudomalj

Bergant je na Fakulteti za družbene vede diplomiral leta 1993, Hudomalj pa 2009. S TV Slovenija Bergant sodeluje od leta 1989, Hudomalj od septembra 2003. Komentirala sta tekme na svetovnem prvenstvu v Južnoafriški republiki leta 2010, Bergant še na evropskih prvenstvih v preteklih letih. Oba sodelujeta pri prenosih in studiih slovenskega državnega prvenstva. Bergant prihaja iz Ljubljane, Hudomalj iz Velenja.

Bergant od konca marca 2011 ni več sodelavec športnega programa.

rokometa: Ivo Milovanovič in Tomaž Kovšca

Milovanovič je končal študij na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani leta 1976. Na TV Slovenija se je v športnem programu zaposlil leta 1978, od iger z žogo komentira nogomet in roket, in ker je v nogometu večja konkurenca, sem njegovo leksiko opazovala pri komentiranju rokomet. Kovšca študija ni končal, na TV Slovenija pa kot honorarni delavec dela od leta 1992.

Ko se Milovanovič udeležuje evropskih (in svetovnih) prvenstev, Kovšca sodeluje kot voditelj studia ali komentira druge tekme iz ljubljanskega studia. Oba komentirata tekme v ženski in moški konkurenci.

Milovanovič prihaja iz Celja, Kovšca iz Žagolj pri Ajdovščini.

odbojke: Marjan Fortin in Ervin Čurlič

Oba imata končano srednjo šolo, Fortin s TV Slovenija sodeluje od leta 1975, Čurlič pa 1991. Odbojka je izmed teh štirih športov tista, ki ima najmanjši programski delež, kar pa se je zaradi uspešnosti nastopanja slovenskega kluba v evropski konkurenci spremenilo leta 2008. Fortin prihaja iz Črne na Koroškem, Čurlič pa iz Šempetra pri Gorici.

Prenos tekme je vedno neka zaključena celota, je zgodba. Komentator se prenosa loti sistematično. Na začetku vedno predstavi vse potrebne tehnične podatke, statistiko, do začetka tekme se osredotoči le nanju, kar pa ne pomeni, da kasneje statističnih informacij in drugih zanimivosti ne omenja. Nato tekmo komentira, na koncu pa predstavi statistiko srečanja. To je tudi nekakšen zaključek.

Pri komentiranju je jasno, da se marsikaj pri obeh komentatorjih glede jezikovne izrabe prekriva, saj gre za rabo strokovnih izrazov. Zanimivi so bili predvsem opisi določenih akcij oziroma poimenovanja delov igre, ki pa je lahko pri vsakem malo drugačno. Drugačno v smislu izbire besed za opisovanje – ali povedo več informacij (npr. za nekega igralca ne povedo samo priimka, temveč še kaj, po čemer se razlikuje od drugih: *najboljši strelec prejšnjega kola, koš je dosegel kapetan slovenske reprezentance*) ali pa samo faktično komentirajo (po navadi poimenujejo samo priimke igralcev).

Vsi komentatorji, razen Vilfana, komentirajo poleg izbranega športa še najmanj enega, Vilfan se v komentiranju drugih športov ni preizkušal, je pa edini, ki ima za seboj poklicno kariero športnika, zato v eni osebi nastopa kot komentator in strokovni sodelavec. Kar se tiče

upoštevanja knjižne norme, je v primerjavi z Žibratom včasih šibek (*potrebno se je boriti, ob njemu pa Nesterovič*), uporablja žargonizme (*Nemce smo povsem razbili*), vendar mu strokovnosti ne gre oporekati. Pri njem in Čurliču je narečni vpliv najbolj izrazit (Vilfan: *zadèl* namesto *zadél*; Čurlič: *takò* namesto *takó*), pri Hudomalju manj. Vsi so pisali prispevke za športne dnevnoinformativne oddaje, ki so na sporedu na TV Slovenija na prvem programu vsak dan po Poročilih in med vikendom, po Odmevih pa samo med tednom, voditelji dnevnoinformativnih oddaj pa so bili Bergant, Čurlič in Kovšca. Nekateri komentatorji se po načinu komentiranja zgledujejo po starejših novinarjih, vendar si mlajši drznejo v prenos vnašati jezikovne domislice, skladne z jezikovno normo, namesto samostalniške zveze levi prilastek in samostalniik tvorijo zvezo samostalnika z desnim prilastkom (*Manchestrov napadalec*²⁴ proti *napadalec Manchestra*), kar zahteva v prenosu glede na potek tekme več jezikovne dinamike. Pogostejša izbira zveze samostalniik in desni prilastek (*protinapad Kavaša, napaka Dragiča*) je pogosto posledica spontanega govorjenja. Komentator situacije na igrišču načeloma opazi, opazi osebno napako, prekrške, prepovedani položaj ... zato najprej izpostavi to, šele nato igralca. Rezultat je tvorba prej omenjene samostalniške zveze. Starejši komentatorji po izkušnjah pa so (lahko) bogatejši za informacije, ki jih pridobijo na terenu. Tam se namreč lahko osebno, če razmere dovoljujejo, pogovori z igralci, trenerji. Tisti komentatorji, ki imajo več stika z lektorji, se lahko z njimi pogovorijo o jezikovnih pravilnostih. Ko gre za ligaške tekme, komentatorji načeloma niso pristranski,²⁵ se jim pa ta spodrsrljaj lahko zgodi, ko komentirajo reprezentančne tekme. Čurlič in Kovšca skozi celotne prenose govorita z višjim registrom in že na samem začetku s tem ustvarjata vzdušje in ga vzdržujeta skozi celotno tekmo, Fortin je bolj ali manj monoton (ne preklaplja med registri; izjema so nastopi slovenskih tekmovalcev in ekip), dinamična pri prenosih zaradi hitrosti odvijanja srečanja sta tudi košarkarska komentatorja. Največ metaforičnega jezika, poosebitev (*vratnica rešuje Škofa*), ponekod že kar ustaljenih jezikovnih vzorcev v prenosih ima Milovanovič.

²⁴Ta podatek ni tako nerelevanten, saj je pri prostem govorjenju lažje tvoriti stavke, sploh če gre za kakšne fonetično težje izgovorljive besede. Tak primer je lahko poleg Manchestra Magdeburg: *obramba Magdeburga* oziroma *Magdeburška obramba*.

²⁵S pristranskostjo mislim, da se v prenosu lahko opazi osebna privrženost oziroma simpatiziranje komentatorja s klubom, ki igra. Več o tem je v doktorski disertaciji (http://dk.fdv.uni-lj.si/doktorska_dela/pdfs/dr_licen-simon.PDF) (5. 3. 2012) razmišljal Simon Ličen.

3.3.1.1 OBJEKTIVNA DANOST ŠPORTNEGA DOGODKA

To podpoglavje sem ločila na dve skupini, in sicer na skupino nespremenljivk in skupino spremenljivk. K nespremenljivkam sem uvrstila sredstvo, torej. žogo, in igrišče, k spremenljivkam pa ekipo in sodnika.

3.3.1.1.1 NESPREMENLJIVKE

3.3.1.1.1.1 SREDSTVO

Kot že sam naslov diplomskega dela pove, je edino možno sredstvo za potek igre oziroma športnega dogodka žoga. Ta se pri vseh štirih športih razlikuje tako po barvi kot velikosti, ima različen obseg, je različno težka. Prilagojena je površini, na kateri poteka tekma, to pomeni, da je izdelana iz materiala, ki nudi boljši oprijem oziroma odzivnost. Njena oblika je prilagojena glede na specifikko športa. Denimo rokometna je prilagojena roki, ker naj bi se upravljala z eno roko, zato je tudi manjša in navadno prevlečena s t. i. smolo oziroma sredstvom, ki omogoča boljši oprijem. Košarkarska je večja, ponavadi značilne oranžne ali svetlo rjave barve, ni popolnoma gladka, kot tudi ne nogometna in odbojgarska.

3.3.1.1.1.2 IGRIŠČE

Pojasniti moram, da sem pri vseh štirih športih glede igrišča upoštevala merila, ki veljajo za evropski prostor in klasična igrišča. Izpustila sem merila za dvoranski nogomet, odbojko na mivki, mini in malo odbojko, rokomet na mivki, ulično košarko.

Pri vseh štirih športih je igrišče v obliki pravokotnika različnih dimenzij, razlikuje se edino podlaga, na kateri poteka tekmovanje. Pri nogometu je trava, košarki parket, rokometu in odbojki načeloma gumijasta podlaga, včasih tudi parket, odvisno od ravni tekmovanja in pravil, ki ga določajo.

Igrišče je pravokotne oblike, znotraj te pa ima še druge črte, ki v določenem segmentu igre zaznamujejo različno.

Igrišče pri odbojki je dolgo 18 in široko 9 metrov, igra poteka znotraj dveh stranskih in dveh zadnjih črt, igrišče pa na dve polji deli srednja črta, ki je pod mrežo. Na igrišču sta še dve črti, ki sta od srednje oddaljeni tri metre, to sta črti napada – oziroma sprednji del igrišča. Cilj igre je, da nasprotnik A žogo, ki mora leteti čez mrežo in priti na drugo stran k nasprotniku B, usmeri tja, kjer ni nasprotnika B, in ko/če žoga pade na tla, nasprotnik B izgubi, nasprotnik A, ki je žogo spravil na nasprotnikovo igrišče, pa je tako dosegel točko za svojo ekipo. Igra se na tri dobljene nize. Niz je del igre, sestavljen iz 25 ali 15 točk. Poleg dvanajstih igralcev so ob igrišču še ali štirje sodniki, v višjih rangih tekmovanja tudi šest.

Pri košarki igrajo na parketu, igrišče je pravokotne oblike, dolgo 28 in široko 15 metrov. Na skrajnih koncih tega polja pa sta nameščena koša, ki sta od tal oddaljena 3,05 metra. Koš predstavlja kovinska konstrukcija, na katero je nameščena lesena ali steklena tabla, nanjo pa je privit kovinski obroč premera 45 cm. Na njem je tudi tekstilna mrežica, v katero (in iz katere) pade žoga, ko igralec doseže koš – torej žogo vrže skozi obroč. Cilj igre je, da nasprotnik A čim večkrat zadene obroč nasprotnika B. Pri tem ekipi dosejata točke. Točke se dodeljujejo različno, glede na mesto, kjer je stal igralec, ki je metal žogo na koš. Če je igralec vrgel žogo na koš za polkrožno črto, ki je od koša oddaljena 6,75 metra, je dosegel tri točke oziroma se te pripišejo njegovi ekipi. Če je vrgel na koš kjerkoli znotraj te črte (pogosto poimenovano tudi polrazdalja), je dosegel dve točki, če pa je izvajal proste mete (vrgel žogo z določenega položaja, in sicer 5,8 metra pravokotno na tablo), se ti štejejo po eno točko. Poleg desetih igralcev so na igrišču še trije sodniki.

Pri nogometu se igra na travi, igrišče je lahko dolgo različno, in sicer je lahko dolgo med 100 in 110 metri ter široko med 64 in 75 metri na mednarodnih tekmah, na medobčinskih tekmah pa je lahko manjše, in sicer dolgo med 90 in 120 metri in široko med 45 in 90 metri. Cilj igre je doseči čim več golov, to je spraviti žogo v kovinski okvir z merami 7,32 m dolžine in 2,44 m višine. Gola sta ob koncih igrišča. Dvojnica za gol so vrata, zato se igralec, ki preprečuje, da bi nasprotna ekipa žogo brcnila ali kako drugače usmerila v gol, imenuje vratar. Izid na tekmi je lahko neodločen. Če igralni sistem zaradi pomembnosti tekme tega ne dopušča

oziroma se igrajo izločilne tekme (neligaška tekmovanja, kjer ekipe po eni ali več tekmah neposredno izločajo druga drugo iz nadaljevanja tekmovanja), se igrata podaljška. Gre za dodatni čas igre, namenjen odločitvi zmagovalca, ponavadi traja 15 minut. Če v podaljških ne dobimo zmagovalca, lahko odločajo tudi kazenski streli. To so streli s točke, odmerjene 11 metrov od sredine gola in ležeče pravokotno nanj. Poleg 22 igralcev so prisotni še štirje sodniki, v evropskih tekmovanjih jih je šest.

Pri rokometu igralci igrajo na parketu ali gumijasti podlagi, igrišče je dolgo 40 in široko 20 metrov, ob koncih igrišča sta gola (lesena okvirja dolžine petih in višine dveh metrov), kamor poskušajo igralci čim večkrat vreči žogo. Uspešni, torej zadeti meti pa se seštevajo. Glede neodločenosti rezultata velja enako kot pri nogometu. Poleg dvanajstih igralcev sta navzoča dva sodnika.

3.3.1.1.2 SPREMENLJIVKE

3.3.1.1.2.1 *EKIPA*

Ekipa je tista spremenljivka, ki se – če gledamo z vidika enega moštva – vselej menja, torej se tekmeči na tekmovanjih (npr. ligaških) vseskozi izmenjavajo. Ekipo se oblikuje pred začetkom sezone, pred vsako tekmo pa trener določi, kdo bo igro začel in kdo bo med rezervnimi igralci. Včasih so prve postavitve že vnaprej predvidljive, včasih pa trener s svojo izbiro preseneti. Na igrišču je pri košarki v eni ekipi naenkrat pet igralcev, pri rokometu sedem, pri odbojki šest, pri nogometu pa enajst. Moštvo sestavljajo različni igralci po višini teži, moči, znanju, saj zasedajo določena mesta na igrišču, ki zahtevajo tudi različen profil igralca. Tako bo pri košarki pod košem visok igralec, da lahko prepreči, da bi njegova ekipa dobila koš ali pa ga lažje doseže, pri rokometu je lahko počasnejši igralec na položaju krožnega napadalca, saj se od njega ne zahteva hitrosti, ampak natančnost in moč. Podobne zakonitosti so tudi pri odbojki in nogometu. Sodobni profesionalni šport je tesno povezan tudi z denarjem, saj klubi (naj)boljše igralce večkrat prodajajo v bogatejše ekipe.

3.3.1.1.2.2 SODNIK

Na igrišču imajo pomembno vlogo tudi sodniki. Ti se od igralcev ločijo po barvi dresov in po predmetu, ki oddaja zvočni signal – žvižg – piščalki. Sporazumevanje med udeleženci tekme na igrišču je na splošno lahko verbalno ali neverbalno. Verbalno se lahko pogovorijo sodnik in igralci (če se na igrišču dogajajo konflikti, sodnik igralce lahko sprva le besedno opozori, ob neprimernem izražanju jih lahko tudi kaznuje). Komunicirajo lahko igralci med seboj, trener z igralci ter seveda sodniki med seboj. Vsi omenjeni lahko komunicirajo tudi neverbalno. To pomeni, da morajo obvladovati posebej dogovorjeni in za vse enaki znakovni jezik športnih pravil športa, v katerem nastopajo. Za opozorilo sodniki uporabljajo piščal kot zvočni signal oziroma žvižg. Pri košarki so sodniki trije, pri rokometu in odbojki dva, pri nogometu štirje ali šest.

Dogajanje na igrišču, na katerem poteka komunikacija med sodniki in igralci načeloma neverbalno, mora komentator gledalcu pojasniti. Tako je komentator vez med dogajanjem na igrišču in gledalci pred televizijskimi sprejemniki. Vse odločitve mora torej pokomentirati, kar pomeni, da mora tudi on obvladati pravila dogovorjenega sistema znakov dotičnega športa.

4 ČLENITEV TERMINOLOGIJE

Osnovni aparat pri komentiranju je poleg jezikovne ustreznosti in pravilnosti tudi poznavanje terminologije. To mora komentator osvojiti, jo obvladati in tudi razložiti, če je treba, saj je njegovo delo komentiranje dogodkov na igrišču.

Najprej sem po športih členila terminologijo in žargonizme. Ta delitev bo tudi v pomoč pri nadaljnji jezikovni analizi gradiva.

4.1 ČLENITEV TERMINOLOGIJE IN ŽARGONIZMOV PO ŠPORTIH

Pri tej prvi umestitvi gradiva je bilo smiselno, da sem razdelila vso nabrano leksiko na dve osnovni skupini. Delitev gradiva na terminologijo in žargone mi bo v pomoč tudi v nadaljevanju, ko bom raziskovala izvirnost terminologije in žargonov.

Košarka

Terminologija

košarka, vodenje žoge, lovljenje, podaja, metati, skok v napadu, skok v obrambi, izbiti žogo, ukradena žoga, blokirati met, blokada, prestreči žogo, preigrati igralca, dvokorak, prodor, odkriti se, protinapad, presing obramba, conska obramba, met za tri točke, met z razdalje, met izza črte 6,25, prosti met, met s srednje razdalje, met s polrazdalje, sodniški met, prenos žoge v napadalno polovico igrišča, zapreti pot do koša, obrambni igralec, dvojno vodenje, koraki, osebna napaka, bonus štirih osebnih napak, pet osebnih napak, tehnična osebna napaka, izsiliti napako, asistenca, izgubljena žoga, blokirana žoga, nošena žoga, odvezeta žoga, podaja za hrbtom, center, organizator igre, branilec strelec, visoki branilec, nizko krilo, krilni center, prva peterka, polaganje, zabijanje, minuta odmora, igranje z nogo, vrteti igralce, rotirati igralce, napaka petih sekund, napaka treh sekund, mrtva žoga, končnica, kapetan, liga NLB, liga NBA, evroliga, državno prvenstvo, svetovno prvenstvo, evropsko prvenstvo, olimpijske igre, uvrstiti se med 16 najboljših, zaključni turnir četverice, nešportna osebna napaka, koš, vreči na koš, zadeti koš, doseči tri točke, doseči dve točki, izvajati proste mete, metati na koš, igrati podaljšek, zmagati tekmo, izgubiti tekmo, polčas, prva četrtina, druga četrtina, tretja četrtina, četrta četrtina, podati žogo, sanirati poškodbo

Žargon

trojka, playmaker, play, avt, raketa, zicer, razbiti nasprotnike, pol koša; finalfour, top 16, pickandroll, pickand pop, airball, banana, zmaji, zabiti koš

Rokomet

Terminologija

rokomet, evropski superpokal, odkriti se, blokirati strel, prenos žoge (na drugo stran), met iz skoka, strel iz skoka, obramba 6:0, obramba 5:1, obramba 3:2:1, obramba 4:2, globoka obramba, izvajati 7-m, ubraniti 7-m, obraniti 7-m, 9-metrski prostor, preigravanje, preigravati, prodor, protinapad, polprotinapad, napad na postavljeno obrambo, napad na nepostavljeno obrambo, številčna premoč, 2-minutna kazen, rumeni karton, rdeči karton, ustvariti višek, vratarjev prostor, 6-metrski prostor, pasivna igra, levo krilo, desno krilo, levi zunanji igralec, srednji zunanji igralec, desni zunanji igralec, krožni napadalec, vratar, vratnica, prečka, gol, vrata, zavrtinčena žoga, finta, (hitro) izvajanje s sredine, liga prvakov, državno prvenstvo, pokalno tekmovanje, pokal pokalnih zmagovalcev, svetovno prvenstvo, evropsko prvenstvo, olimpijske igre, izvajati prosti strel, kolo, krog, minuta odmora, zmagati tekmo, izgubiti tekmo, polčas, odpiskati konec tekme, zapiskati konec tekme, podati žogo, sanirati poškodbo, dati gol, dobiti gol, prejeti gol

Žargon

pivot, zastreljati, špica; cepelin, avt, zabiti gol

Nogomet

Terminologija

nogomet, liga prvakov, pokal Uefa, državno prvenstvo, svetovno prvenstvo, evropsko prvenstvo, evropska liga, preigravanje, izvajati avt, izvajati kot, izvesti protinapad, volej, izvajati 11-m, ubraniti 11-m, obraniti 11-m, streljati 11-m, streljati z bele točke, predložek v kazenski prostor, kazenski strel, prepovedani položaj, prečka, doseči zadetek, doseči gol, nogometni čevelj, odpiskati konec tekme, zapiskati konec tekme, prisoditi 11-m, dosoditi 11-m, prosti strel, vratar, desni branilec, levi branilec, zvezni igralec, vezni igralec, srednji branilec, levi bočni igralec, desni bočni igralec, bela točka, kazenski prostor, vratnica, gol, vrata, rumeni karton, rdeči karton, zastavica, sodnikov podaljšek, sodnikov dodatek, zmagati

tekmo, izgubiti tekmo, polčas, prepovedani položaj, podati žogo, sanirati poškodbo, dati gol, dobiti gol, prejeti gol

Žargon

offside, zastreljati, avt, vezist, bunker, muraši, zabiti gol

Odbojka

Terminologija

odbojka, servis, začetni udarec, podaja, blok, trojni blok, samostojni blok, sprejem servisa, sprejem začetnega udarca, spodnji servis, ravni zgornji servis, servis z nizkim skokom in metom žoge, skokservis, sprednja linija, prva linija, prva vrsta, zadnja linija, druga linija, druga vrsta, rotacija igralcev, menjava prostora, pokrivati igrišče, niz, skrajšani niz, izvajati servis, servirati, žoga v avtu, žoga izven igrišča, žoga v mreži, dobiti as, korektor, libero, prosti igralec, podajalec, organizator igre, sprejemalec, napadalec, bloker, center, igralec pri začetnem udarcu, server, zgornji odboj, spodnji odboj, dotik žoge, dotik mreže, antena, cona 1, cona 2, cona 3, cona 4, cona 5, cona 6, nošena žoga, dvojni odboj, napad iz zadnje linije, povaljka, odvzem žoge, nešportno obnašanje, rumeni karton, rdeči karton, srednjeevropska liga, državno prvenstvo, liga prvakov, minuta odmora, tehnični odmor, skrajšana žoga, zmagati tekmo, izgubiti tekmo, podati žogo, sanirati poškodbo

Žargon

avt

4.2 TEMATSKI SKLOPI GLEDE NA REALIZACIJO IGRE KOT OBJEKTIVNE DANOSTI

V začetku tretjega poglavja sem oblikovala graf, po katerem sem obravnavala komentiranje v širšem smislu, v tem podpoglavju pa bom, kar zadeva objektivne danosti, ločila nabrano gradivo. Ločila sem ga na dve skupini, in sicer na spremenljivke (ekipa in sodnik) in nespremenljivke (žoga in igrišče).

Ekipa in sodnik kot spremenljivkista po svojih funkcijah na prizorišču dogodka nespremenljivki (število igralcev in sodnikov na igrišču je znano in po pravilih dogovorjeno), vendar se spreminjajo znotraj poteka igre. Na igrišču (denimo pri košarki) je vedno pet igralcev (ostali so na klopi kot rezervni igralci), vendar glede na funkcijo oziroma mesto igralca lahko trener tega kadarkoli zamenja z drugim (mesto centra lahko igrajo na primer trije, dejansko na igrišču je eden). Prav tako je s sodniki. Njihovo število je določeno, vendar na vsaki tekmi ne sodijo isti, se menjajo.

Žoga in igrišče kot nespremenljivki sta po pravilih določena in se ne spreminjata.

Zunaj teh dveh skupin ostajajo nekateri termini, ki jih nisem mogla umestiti vanju, zato sem jih zbrala v posebno skupino.

Spremenljivke:

EKIPA (IGRALEC)

Košarka

skok v napadu, skok v obrambi, podaja, lovljenje, blokada, dvokorak, prodor, protinapad, pressing obramba, conska obramba, met za tri točke, met z razdalje, met iz za črte 6,25, met s srednje razdalje, met s polrazdalje, prenos žoge v napadalno polovico igrišča, obrambni igralec, dvojno vodenje, koraki, osebna napaka, bonus štirih osebnih napak, pet osebnih napak, tehnična osebna napaka, nešportna osebna napaka, asistenca, center, organizator igre, playmaker, play, branilec strelec, visoki branilec, nizko krilo, krilni center, prva peterka, polaganje, zabijanje, igranje z nogo, vrteti igralce, rotirati igralce, razbiti nasprotnike, napaka petih sekund, napaka treh sekund, blokirati met, metati, prestreči žogo, preigrati igralca, odkriti se, zapreti pot do koša, izsiliti napako, vodenje žoge, izbiti žogo, podaja za hrbtom, kapetan, pick and roll, pick and pop, uvrstiti se med 16 najboljših, banana, zicer, vreči na koš, zadeti koš, doseči tri točke, doseči dve točki, izvajati proste mete, metati na koš, igrati podaljšek, zmagati, zmagati tekmo, izgubiti tekmo, zabiti koš, podati žogo, sanirati poškodbo

Nogomet

preigravanje, volej, predložek v kazenski prostor, prepovedani položaj, offside, nogometni čevlji, vratar, desni branilec, levi branilec, zvezni igralec, vezni igralec, vezist, srednji branilec, levi bočni igralec, desni bočni igralec, izvajati avt, izvajati kot, izvesti protinapad, izvajati 11-m, ubraniti 11-m, obraniti 11-m, streljati 11-m, streljati z bele točke, doseči zadetek, doseči gol, prosti strel, kolo, krog, muraši, zmagati tekmo, izgubiti tekmo, zabiti gol, bunker, prepovedani položaj, zadetek, podati žogo, sanirati poškodbo, dati gol, dobiti gol, prejeti gol

Rokomet

prenos žoge na drugo stran, met iz skoka, strel iz skoka, obramba 6:0, obramba 5:1, obramba 3:2:1, obramba 4:2, globoka obramba, preigravati, preigravanje, prodor, protinapad, polprotinapad, napad na postavljeno obrambo, napad na nepostavljeno obrambo, pasivna igra, številčna premoč, 2-minutna kazen, levo krilo, desno krilo, levi zunanji igralec, desni zunanji igralec, srednji zunanji igralec, krožni napadalec, vratar, odkriti se, blokirati strel, izvajati 7-m, ubraniti 7-m, obraniti 7-m, izvajati prosti strel, ustvariti višek, finta, (hitro)

izvajanje s sredine, pivot, zastreljati, špica, cepelin, kolo, krog, izgubiti tekmo, zmagati tekmo, zabiti gol, zadetek, podati žogo, sanirati poškodbo, dati gol, dobiti gol, prejeti gol

Odbojka

servis, podaja, blok, sprejem servisa, spodnji servis, ravni zgornji servis, servis z nizkim skokom in metom žoge, skokservis, rotacija igralcev, začetni udarec, korektor, libero, prosti igralec, podajalec, sprejemalec, bloker, igralec pri začetnem udarcu, odvzem žoge, trojni blok, samostojni blok, nešportno obnašanje, pokrivati igrišče, izvajati servis, servirati, dobiti as, organizator igre, dvojni odboj, nošena žoga, napad iz zadnje linije, povaljka, sprejem začetnega udarca, napadalec, center, server, zgornji odboj, spodnji odboj, dotik žoge, dotik mreže, izgubiti tekmo, zmagati tekmo, podati žogo, sanirati poškodbo

SODNIK(številke v oklepajih pomenijo,pri koliko športih se je pojavila besedna zveza)

sodniški met, odpiskatikonec tekme (2), zapiskati konec tekme (2), dosoditi 11-m, prisoditi 11-m, rumeni karton(3), rdeči karton(3), zastavica, minuta odmora (3), tehnični odmor, sodnikov podaljšek, sodnikov dodatek,

Nespremenljivke:

ŽOGA

Košarka

ukradena žoga, trojka, prosti met, pol koša, izgubljena žoga, blokirana žoga, nošena žoga, odvzeta žoga, mrtva žoga, airball

Nogomet

kazenski strel,

Rokomet

zavrtinčena žoga

Odbojka

žoga v avtu, žoga v mreži, žoga izven igrišča, skrajšana žoga

IGRIŠČE

Košarka

raketa, avt, koš,

Nogomet

prečka, bela točka, kazenski prostor, avt, vratnica, gol, vrata

Rokomet

9-metrski prostor, 6-metrski prostor, vratarjev prostor, vratnica, prečka, gol, vrata, avt

Odbojka

sprednja linija, zadnja linija, menjava prostora, prva linija, prva vrsta, druga linija, druga vrsta, avt, antena, cona 1, cona 2, cona 3, cona 4, cona 5, cona 6

Posebna skupina: poimenovanja za športe, ravni tekmovanj, razno:

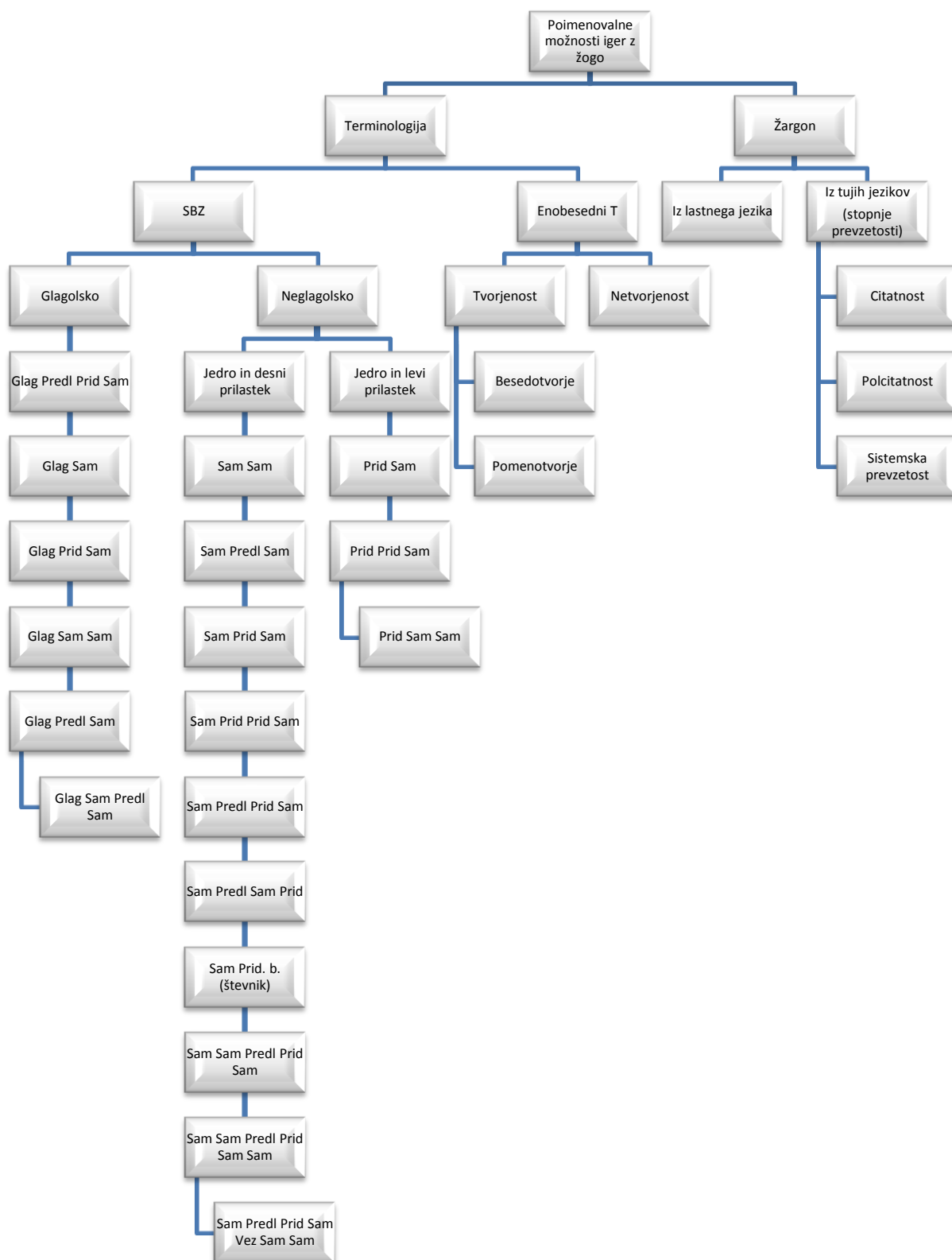
košarka, liga NLB, liga NBA, evroliga, državno prvenstvo, svetovno prvenstvo, evropsko prvenstvo, olimpijske igre, zaključni turnir četverice, finalfour, top 16, končnica, polčas, prva četrtina, druga četrtina, tretja četrtina, četrta četrtina,

rokomet, evropski superpokal, liga prvakov, državno prvenstvo, pokalno tekmovanje, pokal pokalnih tekmovalcev, svetovno prvenstvo, evropsko prvenstvo, olimpijske igre, polčas

nogomet, liga prvakov, pokal Uefa, državno prvenstvo, svetovno prvenstvo, evropsko prvenstvo, evropska liga, polčas

odbojka, srednjeevropska liga, državno prvenstvo, liga prvakov, niz, skrajšani niz

4.3 TERMINOLOGIJA GLEDE NA IZVOR

Nabrano gradivo iz 24 tekem oziroma skoraj 35 ur prenosov sem poskušala umestiti v zgornji graf, torej glede na poimenovalne možnosti iger z žogo. Vse skupaj sem najprej ločila na terminologijo in žargone, vsako skupino pa še naprej glede na značilnosti vsake. Pri terminologiji sta se oblikovali dve skupini, in sicer enobesedni termini in stalne besedne zveze, ki sem jih ločila na dve skupini, glagolsko in neglagolsko. Neglagolsko še glede na to, ali ima jedro prilastek na levi ali na desni strani.

Kompleksnejša skupina po izvoru je skupina žargonov. Ti so lahko iz lastnega jezika – najpogostejši postopek je univerbizacija oziroma poenobesedenje²⁶ – in drugih jezikov, umestila sem jih glede na stopnjo prevzetosti. Velik vpliv ima tukaj angleščina kot globalni jezik²⁷, nekoliko manjšega pa drugi jeziki, npr. nemščina, francoščina.

²⁶»Postopek poenobesedenja je načeloma tak, da se jedro besedne zveze morfemizira, redkeje opusti. (Vidovič Muha 2000: 100–101).

²⁷»Globalizem je definicijska prvina globalnega jezika kot enega od temeljnih pojmov aktualnega časa, /.../ določa ga torej univerzalnost denotata izraženega vsaj primarno v različnih variantah angleščine. Gre za geografsko razpršeno jezikovno pojavnost, ki členi družbo v smislu stika z globalnimdenotatom. Temeljna vloga globalnega jezika je komunikacijska, vendar že z močno identifikacijsko vlogo določenih družbenih skupin.« (Vidovič Muha 2004: 73).

5 JEZIKOSLOVNA ANALIZA (NEKATERIH) LEKSEMOV POSAMEZNIH IGER

Po teoretični predstavitvi se bom pri jezikoslovni analizi posvetila nabranemu gradivu, ki zajema 255 terminov oziroma žargonov. Pri pregledovanju gradiva so se pri nekaterih terminih in žargonih pojavile nepredvidene zanimivosti, kot so množinskost, vidskanezaznamovanost, kjer bi to bilo smiselno ipd. Vse te zanimivosti bom izpostavila pri analizi po skupinah, ki sem jih oblikovala že zgoraj v grafu.

Pri poglavju Terminologija sem gradivo ločila na dva dela, in sicer na enobesedne termine in stalne besedne zveze. Enobesedne termine sem ločila na tvorjene in netvorjene, stalne besedne zveze pa na dve skupini, in sicer na glagolske in neglagolske. Neglagolske še naprej na skupino samostalnika, ki je v vlogi jedra, in desnega prilastka ter levega prilastka.

Pri žargonu, drugi skupini gradiva, je gradiva manj, vendar sem ga prav tako ločila po smiselni sklopih. Žargone, ki so po nastanku iz lastnega jezika, in žargone, ki so po nastanku iz tujega jezika – te sem ločila glede na stopnjo prevzetosti.

Ker gre za komentiranje dogajanja na igrišču, sem stalne besedne zveze ločila na glagolske in neglagolske. Dobila sem pričakovano razmerje, saj gre pri komentiranju dogajanja tudi za ponavljanje nekaterih glagolov, zato je glagolskih besednih zvez manj. Skupno igram z žogo je tudi gibanje delov telesa. V nasprotju z nogometom, pri katerem so izpostavljene noge (tudi roke, vendar v fazi napada dotik z roko pomeni napako), so pri ostalih treh roke oziroma zgornji del telesa.

Kolikokrat je komentator v enem prenosu uporabil na primer *doseči gol (je dosegel gol)*, nisem štela, sem pa pri naboru gradiva poleg v oklepaju napisala, v koliko športih se pojavi.

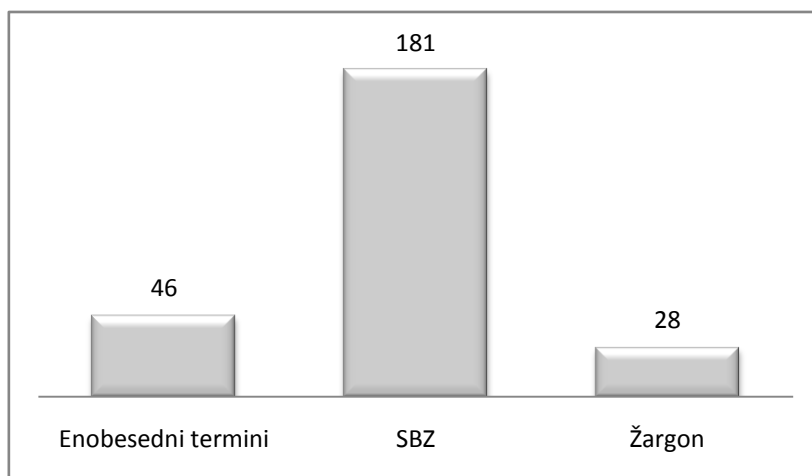
Med samo analizo gradiva sem želela izpostaviti tudi odstotkovni delež enobesednih terminov, ki je 18,04-odstotni, stalne besedne zveze predstavljajo 70,98 odstotka, žargoni pa 10,98 odstotka.

Grafe sem vstavila na začetku vsakega podpoglavja kot izhodišče, na kratko sem ga tudi predstavila, sledilo bo gradivo, najzanimivejše in dvoumne primere sem tudi razložila in jih podprla s teoretičnimi razlagami ter ponekod tudi z zgledi iz korpusa Fidaplus. Iskalne nize sem napisala skupaj z narekovaji, ker sem jih tako tudi iskala.

Ko sem zapisovala ravni tekmovanj, sem jih zapisala tako, kakršen je dogovor v športnem uredništvu TV Slovenija.

Vse kvalifikatorske označbe so izpisane iz SSKJ, pri primerih, ki so iz SP, sem to napisala. Primeri iz SSKJ so označeni s pisavo `centurygothic`, kvalifikatorji so pomanjšani na pisavo velikosti 8, razlage iz SSKJ pa so označene s pisavo `arialnarrow`.

5.1 ENOBESEDNI TERMINI

Kot sem že zapisala, sem najprej pregledala enobesedne termine, katerih delež s 46 zadetki znaša 18,04 odstotka. Enobesedne termine sem ločila na tvorjene, ki jih je 33, in netvorjene, ki jih je 13. V spodnjem okvirčku so zbrani vsi primeri, večinoma so vsi pomensko nesporni, izpostavila bi le primere, ki sem jih podčrtala, to so *asistenca*, *korektor*, *polprotinapad*. *Zadetek*, *gol* in *vrata* pa so skupina, ki se mi je zdela dovolj zanimiva za razlago, ker je tudi večpomenska; to sem predstavila v poglavju pri netvorjenih enobesednih terminih, čeprav je *zadetek* tvorjeni termin.

Razpredelnica z gradivom:

a) Tvorjeni:

asistenca, *blokada*, *bloker*, *dvokorak*, *evroliga*, *končnica*, koraki, korektor, *košarka*, *lovljenje*, *metati*, *napadalec*, *nogomet*, *odbojka*, *podaja* (2), *podajalec*, *polčas* (3), polprotinapad, *povaljka*, *prečka* (2), *preigravanje* (2), *preigravati*, *prodor* (2), *protinapad* (2), *rokomet*, *servirati*, *server*, *skokservis*, *sprejemalec*, *vratar* (2), *vratnica* (2), *zastavica*, zadetek (2)

Razlaga nekaterih terminov:

asistenca

Asistenca pomeni zadnja podaja žoge tistemu igralcu, ki doseže koš. V košarki se *asistenca*, ki se vpisuje v košarkarsko statistiko, loči od navadne podaje, ki za statistiko ni pomembna. Zato bi bilo vsakršno zamenjevanje asistence s podajo napačno.

koraki

Koraki so element v košarki, ki pravzaprav pomenijo napako. Igralec, ki ima v rokah žogo, načeloma naredi korak preveč od dovoljenih, za to dejanje je kaznovana celotna ekipa z odvzemom žoge. Zanimivo pri tem je, da je izraz v množinski obliki, čeprav gre po navadi za samo en odvečni korak. SSKJ ali SP o tem nimata nič napisano.

korektor

Korektor naj bi bil po kakovosti eden boljših igralcev na igrišču, saj naj bi reševal v danih situacijah najtežje rešljive žoge (če npr. podajalec ne more organizirati ustreznega napada, poda korektorju), vendar je vloga modernega korektorja²⁸ manj dominantna kot v preteklosti, ko je bil korektor tisti, ki je največ napadal in bil tudi odgovoren za realizacijo težjih podaj žog.

polprotinapad

V nasprotju s pomenom protinapada, ki je razumljiv, nekoliko nerazumljivosti vnaša polprotinapad. To je situacija na igrišču pri rokometu, ko je ekipa A tako hitra v napadu, da ekipa B ne uspe pravočasno sestaviti popolne obrambe, v njej so le nekateri igralci, zato tudi ekipa A pride lažje do zadetka. Pri polprotinapadu je obramba na svojem položaju v večji meri kot pri protinapadu, a še vedno ne v optimalni.

V tej skupini tvorjenih terminov moram omeniti še en vidik, ki je tudi že del športa, in sicer metafora kot eden izmed pomenskih prenosov. V primerjavi z metonimijo in sinekdoho, ki sta enobesedni, za metaforo velja, da je njena izrazna podoba na ravni leksemov lahko tudi stalna besedna zveza. Pri metafori gre za vnašanje novih pomenskih sestavin na podlagi medsebojnega vplivanja vsebin dveh denotatov. Metaforična zveza med dvema vsebinama je možna, če vsebina enega denotata asociira določene vsebinske prvine drugega denotata. (Vidovič Muha 2000: 142, 143).

Kako se to kaže v športu? Ker gre vedno za srečanje dveh ekip, ki želita zmagati, gre med njima za napadanje, branjenje ipd. – zato je v športno terminologijo prešla med drugim tudi

²⁸Več na <http://www.zoranvolleyart.si/index.htm> (28. 9. 2011), v poglavju Moj pogled.

vojaška terminologija (*zabiti (gol), ubraniti, streljati (proti vratom), začetna postava, vezist, dvoboj, obramba, napad*), šport kot denar (*sanirati poškodbo*) ...

b) Netvorjeni:

Pri netvorjenih enobesednih terminih sem si izbrala naslednje primere za analizo: *finta, gol, kolo, kolo, krog, vrata*.

antena, blok, center (2), finta, gol (2), kolo (2), koš, kapetan, krog, libero, niz, servis, vrata (2)

Razlaga nekaterih terminov:

finta

Je element pri športu, ki naj bi načeloma zmedel nasprotnika. Zaradi pogovorne oziroma slengovske različice (prevara, zvijača) je tudi ta termin dostikrat razumljen pogovorno ali slengovsko, vendar lahko pri pogledu v SSKJ hitro ugotovimo, da je pri drugem pomenu *finta* označena s kvalifikatorjem šport. To pomeni, da je ta beseda neupravičeno nadomeščana s knjižnima variantama zvijačo ali prevaro. SP o *finti* kot športnem terminu pušča prazen prostor.

Rokometni strokovnjak in trener Marko Šibila je v svoji knjigi²⁹ predstavil tudi ta pojem, vendar ne pod oznako *finta*, temveč *varanje*. Varanja, kot piše, izvajajo igralci z namenom, da bi preslepili nasprotnikove igralce. Izvedejo jih s spremembo ritma in smeri, z lažnimi podajami, strelom, pogledom. Nikola Radić, prav tako rokometni strokovnjak, pa temu pravi *lažna podaja*.³⁰ Finti ne bi nasprotovala, saj je v SSKJ jasno razloženo, kaj naj bi pomenilo.

zadetek : gol : vrata

Razlage po SSKJ:

zadetek: 2. šport. dejstvo, da kak predmet prileti na določeno mesto, v določeno stvar,

gol: cilj napada pri nekaterih igrah, predvsem z žogo, *vrata*: IN dejstvo, da pride žoga v ta cilj in

vrata: 2. šport. cilj napada pri nekaterih igrah, predvsem z žogo: IN naprava, ki označuje cilj napada.

²⁹Marko Šibila, *Rokomet, izbrana poglavja*, Ljubljana, 1999, 42–43.

³⁰Nikola Radić, *Rokomet: učenje in vadba aktivnosti v fazi napada*. Ljubljana, 2008.

Te primere sem izpostavila zato, ker so med seboj v izpisanem zaporedju prekrivni. Razlaga za zadetek in drugi del razlage za gol sta razloženi kot dejstvo, da predmet pride v cilj. Je rezultat dejanja. Prvi del razlage za gol in razlaga za vrata pa sta prekrivni glede na cilj napada. Tako gol kot vrata označujeta napravo, ki označuje cilj napada, zadetek in vrata pomensko nista prekrivna.

Komentatorji niso skoparili s poimenovanji za dejstvo. Uporabljali so zadetek in gol, glagolsko pa dati, doseči, dobiti, prejeti, zabiti gol.

kolo : krog

Pravopisni slovar 2001 nam pri razrešitvi dileme ni v pomoč, SSKJ deloma, saj kolo razlaga kot del ligaškega tekmovanja ali turnirja, v katerem igrajo nasprotniki po vnaprej določenem razporedu, navadno isti dan, športni novinarji na TV Slovenija pa njuna pomena³¹ že dolgo ločijo.

Čeprav je beseda *kolo* prevzeta iz hrvaščine, v športu pomeni nekaj drugega. Krog je nadpomenka in zajema lahko več kol. Igor E. Bergant je v enem izmed svojih prispevkov pred tekmovanjem pokala konfederacij (<http://www.rtv slo.si/sport/nogomet/pokal-konfederacij-2009/vecno-vprasanje-imamo-kolo-ali-krog/206197>) (28. 11. 2010) pisal tudi o tem: »Krog je tisti del tekmovanja, v katerem se vsi tekmeči po enkrat pomerijo med seboj. Torej, krog obsega več kol. Prvenstvo lahko obsega enega ali več krogov, pač glede na to, kolikokrat se vsak izmed tekmecev pomeri z vsemi drugimi.« /.../ »Sopomenka "kroga" je "del" (jesenski del, spomladanski del, prvi del, drugi del).«

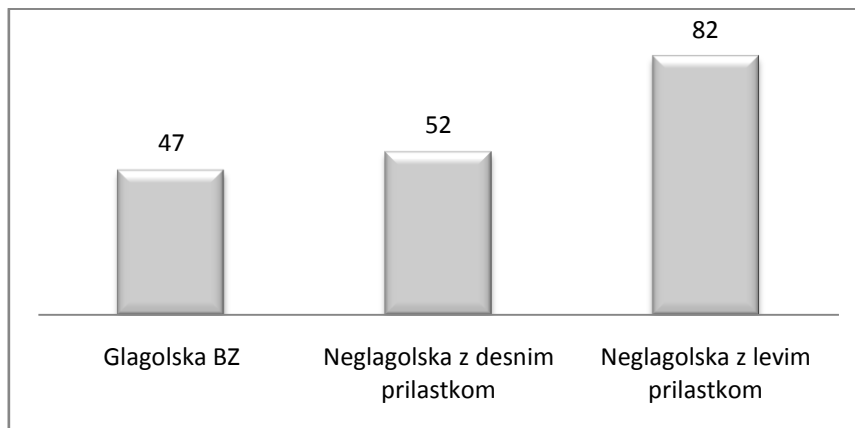
libero

Za *libera*³² oziroma *sedmega igralca* se pojavlja tudi termin *prosti igralec* (prosti igralec v športnem jeziku pomeni igralca, ki je tisti trenutek brez kluba oziroma službe, zato je to poimenovanje dvomljivo), vendar to ni natančno, ker ta igralec ima funkcijo, in sicer v igri lahko zamenja igralce na treh pozicijah – v coni 1, coni 5 in coni 6. To so igralci, ki so v funkciji igralca pri začetnem udarcu (server), sprejemalca in korektorja. Njemu je zaupana sposobnost vodenja in organiziranja skupinskega vodenja, je tudi tisti, ki se lahko stoodstotno osredotoči ali bolje posveti ekipnemu delu pri začetnem udarcu – z dobrim sprejemom omogoča učinkovitejšo organizacijo igre, kjer korektor dobiva tudi nekoliko hitrejša in težje podaje – in v fazi napada.

³¹V Prilogi 4 je v zvezi s to problematiko natančno razloženo in grafično ponazorjeno.

³²Več na <http://www.zoranvolleyart.si/index.htm> (28. 9. 2011), v poglavju Tehnika & taktika.

5.2 STALNE BESEDNE ZVEZE

Stalne besedne zveze sem ločila v dve skupini, in sicer na glagolsko in neglagolsko. Glagolsko s 47 zadetki sem ločila po naslednjem principu: en primer glagola s prostim morfemom (odkriti se), nato pa po skupinah, kakor si sledijo sestavine v besedni zvezi: 1) GlagPredl Prid Sam, 2) Glag Sam, 3) Glag Prid Sam, 4) Glag Sam Sam, 5) GlagPredl Sam in 6) Glag Sam Predl Sam.

a) Glagolska:

S prostim morfemom: odkriti se

1) streljati z bele točke, uvrstiti se med 16 najboljših

2) blokirati met, blokirati strel, dobiti as, doseči gol, doseči zadetek, dosoditi 11-m, igrati podaljšek, izbiti žogo, izgubiti tekmo (4), izsiliti napako, izvajati 7-m, izvajati 11-m, izvajati avt, izvajati kot, izvajati servis, izvesti protinapad, obraniti 11-m, obraniti 7-m, pokrivati igrišče, preigrati igralca, prestreči žogo, prisoditi 11-m, rotirati igralce, streljati 11-m, ubraniti 11-m, ubraniti 7-m, ustvariti višek, vrteti igralce, zadeti koš, zmagati tekmo (4), podati žogo (4), sanirati poškodbo (4), dati gol (2), dobiti gol (2), prejeti gol (2)

3) doseči dve točki, doseči tri točke, izvajati proste mete, izvajati prosti strel

4) odpiskati konec tekme (2), zapiskati konec tekme (2)

5) metati na koš, vreči na koš

6) zapreti pot do koša

ustvariti višek

Višek je izraz za situacijo pri rokometu, ko ekipa, ki je v napadu, izigra moštvo, ki je v obrambi, do te mere, da ima nekdo od napadalcev, ponavadi na levem ali desnem krilu, ugoden položaj za strel.

Komentator je višek uporabil v kontekstu: *ustvariti višek na levo stran, poskus z viška*.

V Fidiplus sem v zvezi z viškom našla:

Iskalni niz	Število zadetkov
»#3višek#3stran«	0
»#3poskus#3višek«	0
»odigra* višek«	0
»naprav* višek«	0
»nared* višek«	4, od tega trije vezani na šport
»ustvari* višek«	6, od tega trije vezani na šport

Trenerka rokometnega kluba Krim Mercator in strokovnjakinja za roket Marta Bon je potrdila, da ekipa višek ustvari, da drugega poimenovanja za to nimamo, višek bi lahko poimenovali tudi številčna premoč, vendar je to strokovni izraz za drugo situacijo.

zapiskati : odpiskati

Zapiskati ima v SSKJ kvalifikator *preh.*, poleg pa primer sodnik je zapiskal konec igre, odpiskati pa *šport.*, *žarg.*, poleg pa primer sodnik je odpiskal konec tekme. Pomenske razlike med primeroma ni.

V Fidiplus je razmerje sledeče:

Iskalni niz	Število zadetkov
»zapiska* konec«	6
»odpiska* konec«	64

Med njima ni zelo izrazite razlike, vendar raba v športnem komentiranju vseeno narašča pri drugem primeru.

Komentatorji za konec tekme niso nikoli uporabili oblike zapiskati, so jo pa nekajkrat uporabili med tekmo (npr. zapiskal je konec prvega polčasa).

ubraniti : obraniti (obramba, ubranljiv)

Oba glagola imata v SSKJ pri drugem in četrtem pomenu kvalifikator *šport.*, primera pa ubraniti oziroma obraniti enajstmetrovko.

Obraniti je v drugem pomenu razložen kot dokazati pravilnost ideje, mnenja, ubraniti pa pri četrtem s svojo dejavnostjo preprečiti uresničitev kakega dejanja.

Zanimiva je primerjava iz SSKJ na ostalih ravneh, in sicer moštvo lahko igra obrambno (prislov), napad je lahko samo ubranljiv³³ (pridevnik), ne pa obranljiv. Imamo pa obrambnega igralca, ker je obramba faza športne igre, ko si moštvo prizadeva ohraniti določen rezultat. Frazeološko (*publ.*) je obraniti in ubraniti naslov prvaka, terminološko pa podobno, in sicer obraniti in ubraniti enajstmetrovko.

V Fidiplus je razmerje zadetkov naslednje:

Iskalni niz	Število zadetkov
»obraniti«	465
»ubraniti«	1785

»obrani* gol«	2
»ubrani* gol«	1

»obrani* zadet*«	0
»ubrani* zadet*«	1

»obrani* *metrovko«	11
»ubrani* *metrovko«	78

Obrani* gol/zadet*/*metrovko skupaj 13 zadetkov, ubrani* gol/zadet*/*metrovko pa 80. V športnem uredništvu dogovora o enotni rabi ni, zato sta se pri komentiranju pojavljali obe možnosti kot enakovredni.

³³Korošec (1972: 154–155) o pridevniškem obrazilu -ljiv in posledično tvorbi pridevnika pravi, da »so najštevilnejši tisti, ki se tvorijo iz glagolov. Glagolske izpeljanke pomenijo, da 'kdo dela tisto, kar pravi osnovni glagol'; teh pridevnikov z **aktivnim** pomenom je manj, npr. kradljiv, obrekljiv, očarljiv, opravljaljiv, popadljiv, zapeljiv, žaljiv. Odločno prevladujejo pridevniki, 'ki izražajo, da se tisto, kar pomeni glagol, dá narediti'. Ti so **pasivni** ter izražajo **možnost**, npr. deljiv, drobljiv, izpeljiv, izvršljiv, lomljiv, ranljiv, taljiv, vidljiv, vnetljiv ipd. Iz samostalnikov izpeljanih pridevnikov na **-ljiv** je precej manj, pomenijo pa, da 'beseda, ki jo določajo, pomeni tisto, kar samostalniki, iz katerega so narejeni', npr. bojazljiv, grabežljiv, dobrotljiv, porogljiv, posmehljiv, potrpežljiv itd.«. (Besede je krepko poudaril Korošec.)

dosoditi : prisoditi

Glede na športni kontekst sta oba glagola razložena z nekaj določiti glede na pravila igre. Prisoditi ima v tretjem pomenu oznako šport., primer pa sodnik je prisodil devetmetrovko. Dosoditi pa v zadnjem, drugem, publ., primer za to pa sodnik je dosodil enajstmetrovko v korist domačih.

V Fidiplus je razmerje zadetkov tako:

Iskalni niz	Število zadetkov
»dosodi* *metrovko«	107
»prisodi* *metrovko«	1

»dosodi* prekrš*«	15
»prisodi* prekrš*«	1

Tako kot pri prejšnjem primeru tudi pri tem v športnem uredništvu dogovora o enotni rabi ni, zato sta se pri komentiranju pojavljali obe možnosti, čeprav se je vseeno več uporabljala prva, dosoditi.

izvajati 7-/11-metrovko

Pri glagolu *izvajati 7-* ali *11-metrovko* mi je bil zanimiv glagolski vid, torej nedovršnost, čeprav gre za enkratno dejanje. Ko je komentator predvidel posledico prekrška ali jo je opisal kot dosojeno stanje, je uporabil *bo izvajal 7-/11-metrovko*, z glagolnikom se je izrazil z *izvajanjem kazni*, pri pretekliku pa je uporabil ali igralec *je izvajal kazen* ali pa *je izvedel kazen*.

V SP je pri športnem žargonu primer *izvajati prosti strel*, enak primer je tudi v SSKJ, ki je v prvem pomenu razložen z delati, da kaj zamišljenega, danega postane stvarnost, dejstvo.

sanirati poškodbo

Termin *sanirati* je v SSKJ pod prvim pomenom opredeljen kot narediti, da kaj (znova) dobi zahtevane, zaželenne lastnosti; popraviti, izboljšati, pri drugem pa jur. z organizacijskimi, finančnimi, pravnimi ukrepi izboljšati neugodno finančno stanje delovne organizacije, skupnosti.

Dogovor v športnem uredništvu komentatorji poznajo, vendar se ga ne držijo vsi.

V Fidiplus je razmerje zadetkov tako:

Iskalni niz	Število zadetkov
»sanira* poškodbo«	49
»pozdravi* poškodbo«	93

V Velikem slovarju tujk (Cankarjeva založba, 2002) je sanirati razložen z 1. (operativno) odstraniti bolezensko žarišče MED. in 2. popraviti, izboljšati lastnost česa ali ponovno vzpostaviti prejšnje stanje.

Večkrat kot o finančni sanaciji kluba je bil govor o poškodbi igralcev. Komentatorji so najpogosteje *sanacijo* uporabili v kontekstu, da je igralec poškodbo saniral, nekajkrat pa, da je igralec poškodbo pozdravil.

b) Neglagolska

Skupino neglagolskih besednih zvez sem ločila na dve podskupini, in sicer glede na to, ali ima samostalnik, ki je v vlogi jedra, ob sebi levi ali desni prilastek. V skupino samostalnika in desnega prilastka sem 52 primerov uvrstila po principu, kako si sledijo sestavine v besedni zvezi: 1) Sam Sam, 2) Sam Predl Sam, 3) Sam Prid Sam, 4) Sam Prid Prid Sam, 5) Sam Predl Prid Sam, 6) Sam Predl Sam Prid, 7) Sam Prid. b. (števnik), 8) Sam SamPredl Prid Sam, 9) Sam SamPredl Prid Sam Sam in 10) Sam Predl Prid Sam Vez Sam Sam.

Jedro in desni prilastek:

- 1) *branilec strelec, dotik mreže, dotik žoge, liga NBA, liga NLB, liga prvakov (3), menjava prostora, minuta odmora (3), odvzem žoge, organizator igre (2), pokal Uefa, rotacija igralcev, sprejem servisa, vodenje žoge*
- 2) *(hitro) izvajanje s sredine, igranje z nogo, met iz skoka, met s polrazdalje, met z razdalje, podaja za hrbtom, skok v napadu, skok v obrambi, strel iz skoka, žoga izven igrišča, žoga v avtu, žoga v mreži*
- 3) *napaka petih sekund, napaka treh sekund, pokal pokalnih zmagovalcev, sprejem začetnega udarca*
- 4) *bonus štirih osebnih napak*

5) *igralec pri začetnem udarcu, met s srednje razdalje, met za tri točke, napad iz zadnje linije, napad na nepostavljeno obrambo, napad na postavljeno obrambo, predložek v kazenski prostor*

6) *met izza črte 6,25*

7) *cona 1, cona 2, cona 3, cona 4, cona 5, cona 6, obramba 3:2:1, obramba 4:2, obramba 5:1, obramba 6:0*

8) *prenos žoge na drugo stran*

9) *prenos žoge v napadalno polovico igrišča*

10) *servis z nizkim skokom in metom žoge*

trojka : met za tri točke : met z razdalje : met izza črte 6,25³⁴

Komentatorja sta uporabljala vsa štiri poimenovanja, zadnjega najmanj. Trojka je v primerjavi s preostalimi tremi žargonski izraz, ki v dnevnoinformativnih oddajah ni dovoljen, je pa izjemoma dovoljen pri komentiranju tekem. Met z razdalje (razdalja je v košarki črta, ki pomeni, da če igralec doseže koš, doseže največje možno število točk iz igre, tri) je tudi pogost, kot opozicija temu je met s polrazdalje, to je koš, ki je približno na polovici med košem in črto, ki označuje met za tri točke.

V Fidiplus sem našla naslednjo kombinacijo zadetkov:

Iskalni niz	Število zadetkov
»trojka«	2091 ³⁵
»met za tri točke«	3009
»metati za tri točke«	1
»meče za tri točke«	9
»met z razdalje«	68
»met izza črte«	5
»vreči za tri točke«	1
»vrgel za 3 točke«	6

Pričakovano je lestvica zadetkov sledeča: največ zadetkov, 3009, gre metu za tri točke, 68 metu z razdalje in najmanj, 5, metu izza črte.

³⁴V evropski košarki od sezone 2010/11 veljajo nova pravila. Črto, ki zaznamuje met za tri točke, so premaknili in je zdaj od koša oddaljena 6,75 metra. Ker pa sem pregledovala tekme pred začetkom sezone 2011/12, sta komentatorja seveda komentirala po pravilih, ki so veljala takrat.

³⁵Toliko zadetkov je vse skupaj.

napaka petih sekund

Pri tej in naslednji napaki mi je bilo zanimivo že samo poimenovanje napake pri košarki. Kot že samo ime pove, gre za napako, ko, še preden se žoga zopet vrne v igro z novim napadom nasprotne ekipe, mine pet sekund. Kaznuje se torej nespretnost ekipe v napadu, če v petih sekundah ne odda žoge in je tako kaznovana z odvzemom žoge.

napaka treh sekund

Je napaka napadalne ekipe pri košarki, ko eden izmed igralcev predolgo, torej tri sekunde, stoji v prostoru, ki se imenuje raketa – to je pod košem označen prostor. Košarkarska zveza Slovenija je v pravilniku v točki 26.1.1 pravilo razložila takole: »Dokler ima moštvo v prednjem polju v posesti živo žogo in ura zamerjenosti igralnega časa teče, noben igralec tega moštva ne sme ostati nepretrgano več kot tri (3) sekunde v nasprotnikovem polju omejitve.«

igranje z nogo

Pravilo pri košarki pravi, da je kakršenkoli dotik žoge z nogo kazniv, podobno velja tudi pri nogometu z roko, vendar ne v vseh elementih igre.

Jedro in levi prilastek

Tudi to skupino z 82 zadetki sem ločila po istem principu, kot prejšnje, in sicer glede na to, kako si sledijo sestavine v besedni zvezi: 1) Prid Sam, 2) Prid Prid Sam in 3) Prid Sam Sam.

1) 2-minutna kazen, 6-metrski prostor, 9-metrski prostor, bela točka, blokirana žoga, conska obramba, četrta četrtnina, desni branilec, desno krilo, druga četrtnina, druga linija, druga vrsta, državno prvenstvo (4), dvojni odboj, dvojno vodenje, evropska liga, evropski superpokal, evropsko prvenstvo (3), globoka obramba, izgubljena žoga, kazenski prostor, kazenski strel, krilni center, krožni napadalec, levi branilec, levo krilo, mrtva žoga, nešportno obnašanje, nizko krilo, nogometni čevelj, nošena žoga (2), obrambni igralec, odvzeta žoga, olimpijske igre (2), osebna napaka, pasivna igra, pokalno tekmovanje, presing obramba, prosti igralec, prosti met, prosti strel, prva četrtnina, prva linija, prva peterka, prva vrsta, rdeči karton (3), rumeni karton (3), samostojni blok, skrajšana žoga, skrajšani niz, sodnikov dodatek, sodnikov podaljšek, sodniški met, spodnji odboj, spodnji servis, sprednja linija,

srednjeevropska liga, srednji branilec, svetovno prvenstvo (3), številčna premoč, tehnični odmor, tretja četrtina, trojni blok, ukradena žoga, vezni igralec, visoki branilec, vratarjev prostor, začetni udarec, zadnja linija, zavrtinčena žoga, zgornji odboj, zvezni igralec, prepovedani položaj

2) desni bočni igralec, desni zunanji igralec, levi bočni igralec, levi zunanji igralec, nešportna osebna napaka, pet osebnih napak, ravni zgornji servis, srednji zunanji igralec, tehnična osebna napaka

3) zaključni turnir četverice

conska obramba : presing obramba

Conska obramba je situacija pri košarki, ko ekipa A, ki je v obrambi, tesno pokriva prostor na igrišču in s tem onemogoča ekipi B, da bi prišla do točk. Gre izključno za pokrivanje prostora in ne igralcev. V teoriji³⁶ je to poglavje natančno razdelano, vendar me pri diplomskem delu to ni zanimalo, saj se tudi komentatorja nista poglobljala v natančnejšo razdelitev.

Pri rokometu pa conska obramba pomeni, da se vsi igralci enakomerno pomikajo za žogo, so bolj gosto skupaj tam, kjer je žoga.

Presing v košarki v primerjavi s consko obrambo, ki se izvaja izključno na obrambni strani, pomeni obrambo po celem igrišču.

Izraza conska in presing sta prevzeta iz angleščine, tako imamo pri tej besedni zvezi prevzeto določilo in domače jedro.

Komentatorja sta ta dva izraza umestila v kontekst z naslednjimi primeri: *gostje igrajo consko obrambo, dobra conska obramba, presing po celem igrišču, kakšno presing obrambo zdaj izvaja nasprotna ekipa.*

vezni igralec : zvezni igralec

Ta primera sem izpostavila zato, ker nimamo utemeljenih argumentov, zakaj enega uporabljati, drugega pa ne. V SSKJ je primer samo za veznega igralca (pri geslu vezen), in sicer je to igralec, ki povezuje obrambo in napad, zlasti pri nogometu. Torej je ta igralec povezovalni člen med dvema fazama igre.

³⁶Frane Erčulj, Conske in kombinirane obrambe ter napadi proti njim, Fakulteta za šport, Inštitut za šport, Ljubljana, 1999.

Zakaj se je začela uporabljati besedna zveza zvezna vrsta?

V SSKJ je pri geslu zveza prvi pomen razložen kot pojav ali stanje, ko je kaj povezano s čim (primer za to: zveza med kostema; naravna zveza med starši in otroki), deveti pomen v SSKJ pa razlaga: žarg. človek, ki ima v kaki organizaciji zaupno povezovalno, obveščevalno nalogo (primer za to: ta tovariš je bil njena kurirska, partijska zveza). Zvezni igralec je torej igralec, ki je na igrišču odgovoren za zvezo med napadalnimi in obrambnimi igralci, torej ima povezovalno nalogo.

Presenetilo me je razmerje rabe v korpusu Fidaplus:

Iskalni niz	Število zadetkov
»vezna vrsta«	6
»zvezna vrsta«	130
»vezni igralec«	79
»zvezni igralec«	333

Zanimivo pri tem je, da je pri obeh iskalnih nizih – vezna in zvezna – več zadetkov pri zvezna vrsta oziroma zvezni igralec. Imamo informacijo, kakšna je tendenca v rabi, čeprav o tem SP kot normativni priročnik ne govori, SSKJ pa jasno razlaga pomen zvezen na ravni športa.

Dogovor v športnem uredništvu je, da ima *zvezni igralec* prednost pred *veznim igralcem* in se druge možnosti ne prepoveduje.

sodnikov podaljšek : sodnikov dodatek

Razlage po SSKJ:

dodatek: drugi pomen: kar se da (k) čemu na koncu, pristavek: dodatek k razlagi,

podaljšek: šport. podaljšek tekmečas, ki se doda določenemu času igre zaradi neodločenega izida, kadar je treba določiti zmagovalca.

Komentatorji ne ločujejo podaljška od dodatka in uporabljajo oboje. Pomensko to ni sporno, saj sta obe besedni zvezi razumljivi kljub morebitnemu nepoznavanju športa.

V Fidiplus je razmerje zadetkov naslednje:

Iskalni niz	Število zadetkov
»sodnikov podaljšek«	12

»sodnikov dodatek«	0
--------------------	---

Zadetki na svetovnem spletu³⁷ sicer niso relevantni, je pa zanimivo razmerje med iskalnima nizoma:

»sodnikov podaljšek«	3990
»sodnikov dodatek«	358

skrajšana žoga

Je tehnična izvedba, ki je podobna izvedbi udarca, le da napadalec žoge ne udari s celo dlanjo, temveč jo le s prsti potisne preko mreže – ponavadi v loku, tako da je nasprotnik ne doseže in žoga pade v prazen prostor.

Zanimivost, ki jo je izpostavil Zoran Jerončič na spletni strani, je, da je bila taka žoga, ki je padla na tla, za zmagovalce na olimpijskih igrah leta 1984 in 1988 –odbojkarje ZDA –vedno žalitev ali sramota.

mrtva žoga

Poseben element pri igri v košarki, rokometu, ko se za žogo borita dva igralca, navadno na tleh. Takrat sodnik določi, komu pripada žoga. Opozicija tej je tudi živa žoga, ki pa je vse ostalo, zato je komentatorja tudi nista omenjala.

nošena žoga

Gre za element pri odbojki, ko igralec žogo predolgo zadrži v rokah tako, da s spodnjim ali zgornjim odbojem žogo potisne čez mrežo s celo dlanjo, podaja je videti upočasnjena oziroma dejansko taka, kot bi žogo nesel.

prosti strel

Prosti strel je pri nogometu dosojena kazen, ki jo dobi ekipa v napadu, ko stori določene prekrške. Tak strel je lahko izredno nevaren, če igralci branečega moštva ne sestavijo dobre obrambe. Mnogokrat prosti strel ne prinese prednosti napadajočemu moštvu, temveč šele nadaljevanje igre.

³⁷22. 12. 2011

prepovedani položaj

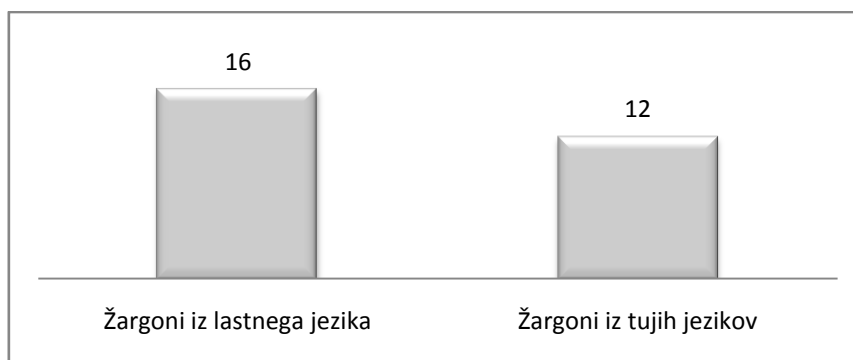
Prepovedani položaj je približna terminološka ustreznica *offsidu*, ki je splošnejši, širši. Gre za specifični položaj pri nogometu, ko mora igralec napadalne ekipe v trenutku, ko mu soigralec poda žogo, imeti pred seboj ali ob sebi – v isti namišljeni črti – vsaj dva igralca nasprotnne ekipe. Če ni tako, gre za napako oziroma odvzeto žogo.

Za ta termin se pojavlja tudi več drugih poimenovanj, eno takih je tudi *nedovoljeni položaj*.

Hrvati so denimo ta položaj poimenovali *zaleđe* (menim, da se napadalec ene ekipe znajde za hrbtom oziroma v zaledju obrambe druge). Ena od možnih terminoloških rešitev se je nakazovala s terminom *prehitek*, vendar se v stroki ni uveljavil. V Fidiplus, kar zadeva nogometni kontekst, za prehitek najdemo pet zadetkov, vse v časopisu Večer. (19. 2. 2012)

5.3 ŽARGONI IZ LASTNEGA JEZIKA

Vseh žargonov je 28 in jih bom skupaj predstavila v grafu.

Žargonov iz lastnega jezika je 16, predstavila pa sem naslednje primere: *zastreljati*, *pol koša*, *trojka* in *vezist*.

Iz lastnega jezika:

banana, *zmaji*, *zabiti gol (2)*, *zabiti koš*, *špica*, *bunker*, *zastreljati*, *razbiti nasprotnike*, *muraši*, *pol koša*, *polaganje*, *raketa*, *trojka*, *vezist*, *zabijanje*, *volej*

trojka

Trojka je v košarki žargonski izraz, ki v dnevnoinformativnih oddajah glede na uredniško politiko ni dovoljen, je pa dovoljen pri komentiranju tekem. Je ekonomičnejši, gospodarnejši od vseh ostalih treh poimenovanj, ki sem jih predstavila že zgoraj.

vezist

Vezni igralec je po univerbizacijivezist. Tega izraza se zaradi uredniške politike komentatorji poskušajo izogibati ... Razlaga je ta, da je vezist vojaški izraz, in sicer je to vojak enote zvez. SSKJ o kakršnikoli povezavi s športom pušča prazen prostor.

pol koša

Pol koša ni samo žargonsko poimenovanje, je tudi nenatančno, površno. Košarka pozna tri različne mete, in sicer prosti met, ki šteje eno točko, met za dve točki in met za tri točke.

Koliko je torej pol koša?

Komentatorji so začeli uporabljati izraz pol koša in s tem vnesli nejasnost, saj ne vemo, ali je s tem mislil koš za eno točko, kar je tudi polovica koša za dve točki, ali polovica koša od meta za tri točke, čeprav polovičnih točk v košarki ni, lahko pa zmede gledalca.

Poimenovanje pol koša je torej terminološko povsem neustrezno. Načeloma pa pol koša pomeni eno točko razlike glede na rezultat.

zastreljati

Zastreljati je prav tako žargon, SSKJ ga razlaga: z napačnim, slabim streljanjem zapraviti.

V veliki večini so komentatorji govorili tako, kot razlaga SSKJ, čeprav zastreljati niso izpustili. Žargonsko poimenovanje je bilo prisotno pri starejših komentatorjih.

5.4 ŽARGONI IZ TUJEGA JEZIKA

Žargone iz tujega jezika sem ločila glede na stopnjo prevzetosti. Citatnih je devet, polcitatna sta dva, sistemsko prevzeti je eden.

Citatni:

airball, finalfour, offside, pickand pop, pickandroll, pivot, play, playmaker, top 16

pickandroll

Je izraz za pojav pri košarki, pri katerem visoki igralec (denimo center) iz ekipe A ovira igralca iz ekipe B, ki krije njegovega (centrovega) soigralca, ponavadi branilca, da ta lahko prodre pod koš, meče ali pa poda centru, ki se odkrije.

Izraz v slovenščini kot jeziku prejemniku je prevzet, zato se rabi izraz in angleščine, ki je seveda žargonski, vendar ni smiselno, da se ga komentatorji izogibajo, ker ustrezne slovenske ustreznice (še) nima. Košarkarski slovar iz leta 1994, avtorjev Pavlovič in Erčulj, predvideva slovenske termine *blokada in deblokiranje (odcepitev)*, vendar niso prišli v rabo.

Podobno tudi *pickand pop*.

offside

Offside je žargonizem, ki je širši in splošnejši, v slovenščini obstaja približnaterminološka ustreznica prepovedani položaj.

V primerjavi s prejšnjim primerom iz košarke, ki se na igrišču sicer pojavi velikokrat, vendar komentatorja manj uporabljata angleško poimenovanje za to ali pa ga sploh ne, in tem, o katerem je govor zdaj, je ta veliko bolj živ, v rabi, zato ga tudi bolj občutimo kot žargon. Dogovor v uredništvu je, naj komentatorji uporabljajo *prepovedani položaj*, vendar se vseeno zgodi, da govorijo o *offsidu*.

*pivot*³⁸

V slovenščini imamo za položaj roketnega igralca, ki mu žargonsko poznavalci tega športa pravijo tudi pivot, termin *krožni napadalec*. Nedeljko Ošap³⁹ je v svoji diplomski nalogi v petih jezikih predstavil vse igralne položaje in jeziki, ki imajo termin pivot, so angleščina,

³⁸ O pivotu lahko marsikaj najdemo tudi na spletnih straneh, in sicer <http://en.wikipedia.org/wiki/Pivot>, <http://www.cnrtl.fr/definition/pivot>, [http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Kk_g74REfPcJ:www.ikonet.com/fr/ledictionnairevisuel/sports-et-jeux/sports-de-balle-et-de-ballon/basketball/position-des-joueurs.php+basketball+joueurs+positions&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=fr&source=www.google.fr.\(vsi 27. 4. 2011\).](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Kk_g74REfPcJ:www.ikonet.com/fr/ledictionnairevisuel/sports-et-jeux/sports-de-balle-et-de-ballon/basketball/position-des-joueurs.php+basketball+joueurs+positions&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=fr&source=www.google.fr.(vsi 27. 4. 2011).)

³⁹ Osnovne roketne pojme je v petih različnih jezikih (slovenskem, angleškem, nemškem, španskem in francoskem) predstavil Nedeljko Ošap v diplomski nalogi z naslovom *Izrazoslovje v roketu : roketni izrazi v različnih jezikih*, Ljubljana, 2007.

španščina in francoščina. Priznati je treba, da komentatorja med prenosom tekme nikdar nista uporabljala tega izraza, sem ga pa izpostavila zato, ker so novinarji sodelavci pomagali na igrišču in pridobili izjave igralcev oziroma trenerjev – ti (igralci in trenerji) pa nikoli niso uporabljali termina krožni napadalec, temveč izključno le pivot.

V korpusu Gigafida pod iskalnim nizom pivot dobimo 253 zadetkov, če v naprednem iskanju odkljukamo, da je to samostalnik, občno ime, v vseh spolih in sklonih in če beseda v okolici ni Bernard (ker gre za človeka).

Tudi košarka pozna pivota, vendar v ozko strokovnem krogu, med prenosi komentatorja nista nikoli igralca označila s pivotom, sta pa uporabila pivotiranje. To je pravilno gibanje, v katerem igralec, ki drži živo žogo na igrišču, z isto nogo enkrat ali večkrat stopi v katerokoli smer, medtem pa se druga noga, imenovana stojna noga, ves čas dotika iste točke na tleh.

Polcitatni:

<u>cepelin</u> , <u>zicer</u>

*cepelin*⁴⁰

Je izraz za pojav pri rokometu, ko igralec v napadu žogo poda v zrak na območju šestmetrskega prostora, njegov soigralec pa jo mora prav tako v zraku ujeti in dati gol. V nasprotnem primeru stori prestop. V slovenščini drugega termina v rokometu za ta pojav, kot opisno, ni.

zicer

Neljubiteljem športnih prireditev ta žargon ni jasen in razumljiv, zato se mi ga je zdelo še pomembneje izpostaviti.

Zicer pomeni tisto žogo, za katero so mislili vsi, ki so tisti trenutek spremljali določen šport, da bo žoga zadela svoj cilj, pa ga je potem zgrešila ali se kakorkoli odbila stran od njega. Ekipa, ki je bila v napadu, je tako ostala brez točk, gola in razlike do nasprotnega moštva ni spremenila. Zicer nekateri komentatorji ocenjujejo kot priložnost, ki je stoodstotna in se je ne

⁴⁰Podobnost s cepelinom oziroma zrakoplovom bi lahko bila ta, da se ključna akcija – premikanje – zgodi v zraku.

sme zgrešiti, drugi pomen zicerja ocenjujejo le kot priložnost, da bi se razlika lahko spremenila, nikakor pa to ni stoodstotna priložnost, saj ta pomeni, da je zadetek bil.

Sistemska prevzetost:

avt

6 ZAKLJUČEK

V uvodu sem zapisala, da ima šport posebno mesto v identiteti skupnosti, saj predstavlja način poistovetenja posameznika z igralci, klubom, reprezentanco, pogosto se lahko preko pripadnosti izoblikuje tudi narodova identiteta. V diplomskem delu sem opazovala govorjeni jezik športnih komentatorjev, predvsem rabo športne terminologije in žargonizmov pri igrah z žogo (rokometu, nogometu, košarki in odbojki). Pri športih, ki sem jih raziskovala, sem izpisala 258 terminov in žargonov in jih ločila na dve ključni skupini, na glagolske in neglagolske. Ta delitev je bila smiselna zato, ker je komentiranje vendarle opisovanje dogajanja, čeprav je večina terminov samostalniških z levim ali desnim prilastkom.

V nasprotju z Denisom Ponižem, ki je opozoril na slabo jezikovno kulturo in pomanjkljivo znanje slovenščine novinarjev športnih oddaj, sem ob raziskovanju prišla do drugačnih zaključkov. Tudi šport kot stroka ima svoj osnovni izrazni aparat, terminologijo. Ta je pri nekaterih športih ustaljena, pri drugih – denimo tenisu, judu, sabljanju, konjeništvu, tudi košarki – pa še vedno ne. Slovenska terminologija je že dokaj dobro vzpostavljena in tudi uporabljana, vendar nekatera slovenska poimenovanja niso popolnoma pomensko prekrivna s tujejezičnimi (tip: *offside* – *prepovedani položaj* pri nogometu). Poleg terminologije komentatorji zato uporabljajo tudi žargone. Ob zgoraj omenjenem še iz dveh vzrokov: ker so ekonomičnejši kot terminološko poimenovanje (tip: *trojka* pri košarki), saj gre za komentiranje dogajanja, ki je hitro in bi zato raba večbesednega terminološkega izraza lahko povzročila, da bi komentator zamujal in se izgubljal pri spremljanju dogajanja na igrišču. Tretji razlog za uporabo žargonov pa je, da imamo za določene akcije ali položaje igralcev na igrišču na voljo le tujejezična poimenovanja (tip: *pickandroll* pri košarki). Nekateri poskusi osnovanja slovenske terminologije se niso posrečili (tip: *prehitekv* nogometu), v nasprotju z denimo Hrvati, ki so uveljavili termin *zaleđe* (zaledje).

Menim, da bi bilo smiselno organizirati posvete s strokovnjaki, jezikoslovci, športniki in športnimi novinarji, kako vzpostaviti slovensko terminologijo pri športih, kjer ta obstaja v manjši meri. Zdi pa se, da je zanimanje za športno terminologijo v primerjavi z glavnimi naravoslovnimi in družboslovnimi strokami potisnjeno v ozadje. Morda tudi zato, ker se je šport razvijal v stroko iz dejavnosti in je bil v primerjavi z resnejšimi temami razumljen celo trivialno.

Rada bi dodala, da so od osmih komentatorjev študij zaključil štirje. Vsekakor se strinjam in zagovarjam, da bi morali vsi komentatorji najprej zaključiti študij in šele nato nastopati in opravljati zahtevnejše naloge na nacionalni televiziji. Neizogibno pa je dejstvo, da tudi tisti, ki niso diplomirali, delo opravljajo korektno, imajo do njega spoštljiv odnos, na prenose se dobro pripravijo.

Upam si trditi, da bi bil lahko ta nabor gradiva zametek oblikovanja terminološkega slovarja iger z žogo. Gotovo je ostal še kakšen termin ali žargon neomenjen, zato moram še enkrat povedati, da sem gradivo nabirala tako, da sem si ga izpisovala, medtem ko sem si ogledovala 24 tekem.

7 VIRI, LITERATURA

1. Bokal, Ljudmila, 2007: Terminologizacija publicističnega jezika. Orel, Irena (ur.): *Razvoj slovenskega strokovnega jezika. Obdobja 24: Metode in zvrsti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik. 87–98.
2. Dervarič, Mateja, 2009: *Delo novinarja na športnem področju. Diplomaska naloga*. Maribor: Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
3. Dobovšek Sethna, Jelislava, 2007: Prenos terminologije in jezikovno načrtovanje – primeri iz Japonske in Slovenije. *Obdobja 24: Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. 711–720.
4. Erčulj, Frane, 1999: *Conske in kombinirane obrambe ter napadi proti njim*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
5. Erjavec, Karmen, 1999: *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Gajšek, Gregor, 1999: Neposredni televizijski in radijski prenos športnega dogodka – primerjava. Ljubljana.
7. Gifford, Clive, 2002: *Nogomet vaš naj... vodič v čudovit svet nogometa*. Maribor: Obzorja.
8. Gjurin, Velemir, 1974: Interesne govorice sleng, žargon, argo. *Slavistična revija* 22/1. 65–81.
9. Gorjanc, Vojko, 1998: Terminologija novejših naravoslovno-tehničnih strok (ob primeru računalništva in jedrske fizike). *Slovenski jezik*. Opole : UniwersytetOpolski, InstytutFilologiiPolskiej. 251–260.
10. Goršič, Tone, 1982: *Rokomet – teorija in metodika*. Ljubljana: Rokometna zveza Slovenije.
11. Gradišnik, Janez, 1986: *Naš jezik*. Trst, Celovec: Založništvo tržaškega tiska in Založba Drava.
12. Gradišnik, Janez, 2001: Športni junaki. *Družina* 44. 11.
13. Ilc, Gašper, 2001/02: Televizijski športni komentar – diskurzivna analiza. *Jezik in slovstvo* 47/7–8. 303–314.
14. Kalin Golob, Monika, 2001: *Jezikovne reže*. Ljubljana: GV Revije.
15. Kalin Golob, Monika, 2001: Med angleščino in slovenščino: prevzemanje in pomenski premiki. *Družboslovne razprave* XVII/37–38. 235–240.
16. Kalin Golob, Monika, 2003: *Jezikovne reže 2*. Ljubljana: GV Revije.

17. Kalin Golob, Monika, 2004: Moderno in modno v publicističnem spletu vplivanja ter stilu slovenskih novinarskih besedil. *40. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: Zbornik predavanj*. 48–57.
18. Kalin Golob, Monika, 2008: *Jezikovnokulturni pristop h knjižni slovenščini*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Korošec, Tomo, 1972: *Pet minut za boljši jezik*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
20. Korošec, Tomo, 1998: *Slovenski vojaški jezik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
21. Korošec, Tomo, 1998: *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
22. Korošec, Tomo, 2005: K stilu slovenskega športnega poročevalstva (Stilistika poročevalstva). *Uvod v novinarske študije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. 257–272.
23. Košir, Manca, 1988: *Nastavki za teorijo novinarskih vrst : [visokošolski učbenik]*. Ljubljana. 83–84.
24. Košmrlj Levačič, Borislava, 2007: O terminih z vidika terminografske prakse. *Obdobja 24: Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. 583–598.
25. Krevsel, Viktor, 1997: *Odbojka: poklic športnega trenerja*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
26. Krevsel, Viktor, 2002: *Ambasador z odbojkarskega olimpa: spomini veterana*. Ljubljana: Forma 7.
27. Kristan, Silvo, 2004: Na terminološkem drsališču. *Šport LII* (1). 40–46.
28. Kristan, Silvo, 2007: Začasnost je mimo, prihodnost je tu. *Šport* 55/4. 9–17.
29. Kunst-Gnamuš, Olga, 1984: Znanstveno izrazje in proizvodnja znanstvenih pomenov. *Terminologija v znanosti: prispevki k teoriji: zbornik*. Ljubljana: Pedagoški institut pri Univerzi Edvarda Kardelja. 49.
30. Logar, Nataša, 1999: *Poimenovalne možnosti v elektrotehniški terminologiji. A-diplomska naloga*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
31. Logar, Nataša, 2001/02: Elektrotehniška terminologija glede na izvorni jezik. *Jezik in slovstvo* 47/1–2. 41–52.
32. Milosavljevič, Aleksander, 1993: *Taktika skupne igre v napadu pri nogometu*. Črnomelj.
33. Musek, Janek, 1989: Terminološka prekrivanja. *Slovenski jezik v znanosti 2: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 115–120.
34. Nauk o telovadbi, 1867, Slovenski šolski muzej.

35. Orel, Irena (ur.), 2007: *Razvoj slovenskega strokovnega jezika. Obdobja 24: Metode in zvrsti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik.
36. Orožen, Martina, 1986: Oblikovanje slovenskega strokovnega izrazja (Ob Cigaletovem nemško-slovenskem terminološkem slovarju). *Slovenski jezik v znanosti 1: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 133–150.
37. Orožen, Martina, 2007: Prepleti medzvrstnih jezikovnih prvin v strokovnih besedilih prve polovice 19. stoletja. *Obdobja 24: Razvoj slovenskega strokovnega jezika*. 59–75.
38. Ošap, Nedeljko, 2007: *Izrazoslovje v rokometu : rokometni izrazi v različnih jezikih*. Ljubljana.
39. Pavlovič, Mik, Erčulj, Frane, 1994: *Košarkarski slovar*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
40. Pavlovič, Mik, 2000: *Mejniki slovenske košarke*. Ljubljana: Pisanica.
41. Pavlovič, Mik, 2006: *Košarka: teorija in metodika treniranja*. Ljubljana: Bonus Pavlovič.
42. Paternu, Boris, 1989: Jezik znanosti in jezik poezije. *Slovenski jezik v znanosti 2*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 17–23.
43. Perovič, Tomaž, Šipek, Špela, 1998: *TV novice*. Ljubljana: Študentska organizacija univerze, Študentska založba.
44. Pogorelec, Breda, 1988: Konstituiranje slovenskega knjižnega jezika z jezikom znanosti in umetnosti. *XXIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: Zbornik predavanj*. 19–29.
45. Poler, Melita, 1997: *Novinarska etika*. Ljubljana: Magnolija.
46. Poniž, Denis, 1993: Jezik naš vsakdanji ali becool, baby! *Sodobnost* 41/3–4. 270–273.
47. Radić, Nikola, 2008: *Rokomet: učenje in vadba aktivnosti v fazi napada*. Ljubljana: Infokus plus.
48. Rajgelj, Nadja, 2004: *Slovensko športno poročevalstvo kot jezikovnokulturno vprašanje. Diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
49. Skubic, Andrej, 1994/95: Klasifikacija funkcijske zvrstnosti in pragmatična definicija funkcije. *Jezik in slovstvo* 40/5. 155–168.
50. Starc, Gregor, 2009: *Odsotna prisotnost: pogled na zgodovino slovenskega nogometa z očmi dnevnega tiska*. 279.
51. Šibila, Marko, 1999: *Rokomet, izbrana poglavja*. Ljubljana. 42–43.
52. Toporišič, Jože, 1977: Pojmovanja in poimenovanja za pojave zvrstnosti. *Slavistična revija* 55/4. 387–406.
53. Toporišič, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

54. Urbančič, Boris, 1972: *O jezikovni kulturi*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
55. Vidovič Muha, Ada, 1971/72: Oris dveh osnovnih pojavnih oblik sistema knjižnega jezika. *Jezik in slovstvo* 6. 178–186.
56. Vidovič Muha, Ada, 1972: Kategorizacija in stilna opredelitev ozko knjižne leksike. *VIII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*. 35–52.
57. Vidovič Muha, Ada, 1986: Tipološki pregled nekaterih vplivov na slovenski znanstveni jezik. *Slovenski jezik v znanosti 1: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 23–41.
58. Vidovič Muha, Ada, 1988: Nekatere jezikovnosistemske lastnosti strokovnih besednih zvez. *XXIV. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture: Zbornik predavanj*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnost Filozofske fakultete. 83–91.
59. Vidovič Muha, Ada, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje*. Ljubljana: ZIFF.
60. Vidovič Muha, Ada, 2001: Moč in nemoč knjižnega jezika. *Zbornik SSJLK*.
61. Vidovič Muha, Ada, 2004: Vprašanje globalizmov ali meje naših svetov. *Obdobja 22: Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem*. 73–81.
62. Vnuk, Katja, 2004: *Anglizmi v športnem novinarstvu – med žargonizmi in strokovnim izrazjem. Diplomaska naloga*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

PRIROČNIKI

63. Toporišič, Jože, 2004: Slovenska slovnica. Maribor: Obzorja, 4., prenovljena in razširjena izd., 2. natis.
64. Slovenski pravopis 2001, elektronska oblika.
65. SSKJ
66. Veliki slovar tujk, Cankarjeva založba, 2002.

SPLET

67. Nogometna zveza Slovenije: <http://www.nzs.si/> (30. 11. 2010)
68. Odbojgarska zveza Slovenije: <http://www.odbojka.si/> (30. 11. 2010)
69. Rokometna zveza Slovenije: <http://www.rokometna-zveza.si/> (30. 11. 2010)
70. Košarkarska zveza Slovenije: <http://www.kzs-zveza.si/kzs/> (30. 11. 2010)
71. <http://www.rtv slo.si/sport/nogomet/pokal-konfederacij-2009/vecno-vprasanje-imamo-kolo-ali-krog/206197> (7. 2. 2012)

72. <http://twitter.com/crnkovic/status/18297969847> (28. 11. 2010)
73. <http://www.zoranvolleyart.si/index.htm> (6. 3. 2012)
74. http://dk.fdv.uni-lj.si/doktorska_dela/pdfs/dr_licen-simon.PDF (5. 3. 2012)
75. <http://en.wikipedia.org/wiki/Pivot> (27. 4. 2011)
76. <http://www.cnrtl.fr/definition/pivot> (27. 4. 2011)
77. [http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Kk_g74REfPcJ:www.ikonet.com
/
fr/ledictionnairevisuel/sports-et-jeux/sports-de-balle-et-de-ballon/basketball/position-des-
joueurs.php+basketball+joueurs+positions&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=fr&source=www.google.fr](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Kk_g74REfPcJ:www.ikonet.com/fr/ledictionnairevisuel/sports-et-jeux/sports-de-balle-et-de-ballon/basketball/position-des-joueurs.php+basketball+joueurs+positions&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=fr&source=www.google.fr) (27. 4. 2011)

8 PRILOGE

Prvi dve prilogi sta zgleda, kako lektor sodeluje z uredništvom (prvi je splošni, ko se glede na dogajanje v prihajajočih dneh opozori na določeno problematiko, izgovor, zapis ... drugi je jezikovna analiza strokovnega komentatorja). Tretja je seznam tekem, ki sem jih pregledala, četrta pa je primer razlage dveh terminov, ki ju novinarji (in gledalci) mešajo.

Priloga 1: avtorica Marta Trobec (5. februar 2008)

Dilema, odprta že predolgo časa, da bi (zlasti pa zaradi debat v minulih dneh) pustili, da se na njej zopet nabere prah:

pokal Fed = pokal federacij ALI federacije?

Pokal Fed, mednarodno reprezentančno teniško tekmovanje za ženske, je bil do leta 1995 poznan kot "**FederationCup**".⁴¹ Če bi bili natančni, bi torej govorili le o pokalu Fed. Vendar se kljub uradnemu preimenovanju⁴² uporablja tudi besedna zveza pokal federacij, redko pa tudi pokal federacije.

Težavi sta:

1. pri prevodu besede federation in

⁴¹ Wikipedia ([URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Fed_cup], 4. 2. 2008); Tennisportal.si ([URL: <http://www.tennisportal.si/?viewPage=13>], 4. 2. 2008).

⁴²Npr. 2008 FedCupMediaGuide ([URL: http://www.fedcup.com/shared/medialibrary/pdf/original/FC_4204_original.PDF], 4. 2. 2008).

2. pri tem, ali to tekmovanje razumemo kot tekmovanje držav ali tekmovanje (Mednarodne teniške) zveze.

Najprej prevod. In seveda obvezno preverjanje v slovarjih.

Poglejmo v Veliki angleško-slovenski slovar (CD-ROM):

federation [federéišən] noun 'zvezna država, federacija'

Federacija je po SSKJ:

1. 'državna ureditev, ki združuje dve ali več enakopravnih in relativno samostojnih državnih enot, zvezna država' [...] // 'skupni, zvezni del državne oblasti' [...]
2. 'skupnost organizacij z enako dejavnostjo in skupnimi interesi, zveza(podčrtala MT)'

Angleški samostalnik *federation* (iz lat. *foedus*)⁴³ sodi v skupino samostalnikov, kot so tudi *association*, *commission*, *corporation*, *information* ..., pri katerih (brez konteksta oz. poznavanje vsebine) ni jasno, ali je oblika edninska ali množinska (v angleščini imenovani *a groupnoun* ali *a collectivenoun* ali *a nounofmultitude*).

InternationalTennisFederation (ITF) prevajamo kot Mednarodna teniška ZVEZA.

Torej bi še vedno lahko prevedli kot pokal federacije (tj. zveze).

Da bi morale biti uradno ime Fed's Cup, da bi bila to ednina, ne drži. Svojični s' nikakor ni nujen.⁴⁴

⁴³Wikipedia ([URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Federation>], 4. 2. 2008).

⁴⁴Preverila Špela pri anglistki. Hvala!

Tako torej po igranju z besedami brez konteksta. Na hitro si oglejmo zgodovino tega pokala.

Pokal Fed(kot smo sedaj vsi nepoučeni že poučeni, se je do leta 1995 imenoval »Federationcup«) se je začel leta 1963 ob 50. obletnici Mednarodne teniške zveze. Ideja o ženskem ekipnem tekmovanju se je rodila že leta 1919. Leta 1923 je bil odigran prvi dvoboj med Združenimi državami Amerike in Veliko Britanijo, državama, ki sta imeli tudi najboljše igralce tisti čas. Leta 1962 so se vodilni v Mednarodni teniški zvezi odločili, da bodo vzeli pod svoje okrilje tekmovanje, odprto za vse države, ne le za Združene države Amerike in Veliko Britanijo. Število prijavljenih držav se (še) vedno večja: leta 1963 jih je bilo 16, leta 1994 73, letos pa že več kot 80.⁴⁵

Članice Mednarodne teniške zveze (angl. federation) pa so nacionalne zveze (v angleščini ponavadi imenovane association), ne države. Pri nekaterih športih nacionalne zveze ne pokrivajo področja države (to sicer ne velja za tenis, ampak za npr. nogomet: ne nogometna zveza Velike Britanije, temveč Anglije, Škotske, Walesa ...).

Uporabljajmo uradno ime pokal Fed.

Če pa že ne, recimo pokal federacije (poimenovanje, ki se do sedaj v rabi niti ni uveljavilo), ker je to pokal Mednarodne teniške zveze, katere članice so nacionalne zveze, ki poskrbiijo za nastop igralk na tem tekmovanju.

POGLED V PRIHODNOST = OBNOVIMO ZNANJE

Smučarski tek:Otepää

⁴⁵Več o tem si lahko preberete na različnih spletnih straneh, npr.:
Wikipedia ([URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Fed_cup], 4. 2. 2008);
Tenisportal.si ([URL: <http://www.tenisportal.si/?viewPage=13>], 4. 2. 2008);
FedCup ([http://www.fedcup.com/shared/medialibrary/pdf/original/FC_4204_original.PDF], 4. 2. 2008).

V estonščini je naglas vedno na prvem zlogu, estonski ä pa preberemo kot [ja]:⁴⁶

[ótepja]

To ni nemški ä [e].

Dvojne soglasnike in samoglasnike beremo ENOJNO.

Smučarski skoki: Liberec

V češčini je naglašen zmeraj prvi zlog besede oz. besedne zveze:⁴⁷

[líberec]

Pa sklanjanje?

V Libercu (ne: Liberecu) ...

Priloga 2: avtorica Saša Grčman (3. februar 2009)

MATJAŽ VRHOVNIK (prenosi tekem 5. 12. 2008 –
BeaverCreek (m), 13. in 14. 12. 2008 – La Molina (ž))

Izpisano gradivo sem razdelila v šest skupin: slovnica, besedišče, izgovarjava, nazaj, preko in cvetke. Delala sem tako, da sem najprej izpostavila težavo, jo nato v okvirčku ponazorila s primeri in jo razložila ali utemeljila, na koncu pa izpisala možne rešitve (glede na izpisane primere). Ker so se napake pri Matjažu ponavljale, se ponavljajo tudi nekateri primeri med ilustrativnim gradivom.

⁴⁶Slovenski pravopis 2001, I Pravila, str. 162, § 1085.

⁴⁷Slovenski pravopis 2001, I Pravila, str. 156–157, § 1076.

1. Slovnica

Zelo pogosta je raba zveze potrebno + glagol

»... je potrebno bistveno bolj pristopiti ...«, »... je potrebno sneg čim bolj odstraniti ...«, »... je potrebno napadati ...«;

VENDAR: »...treba je tvegati ...«, »... treba je biti pripravljen ...«

Treba je naklonski izraz, ki izraža nujnost dejanja. Če lahko potrebno spremenimo v treba, bomo tako tudi naredili.

Potreben je pridevnik in pridevniške besede »so skladenjsko lahko levi prilastek /.../ lepa hiša /.../, povedkovo (glagolsko) določilo /.../ biti lep /.../ in povedkov (glagolski) prilastek /.../ hoditi bos /.../«⁴⁸.

Zveze je potrebno + nedoločnik Matjaž Vrhovnik v teh treh prenosih ni uporabil takrat, ko je bil vzorec obrnjen (treba je + nedoločnik).

Torej: **treba je + pristopiti, odstraniti, napadati, tvegati, biti** (IN: **za izvedbo tekmovanja je potrebno lepo vreme**)

Ujemanje samostalnika dekle in glagola

»... mnoga dekleta so se zbudile in vid'le sneg ...«, »... dekleta bodo imele boljše razmere ...«, »... nekaj deklet so ta teden že preizkusile ...«

Samostalnik dekle je poseben zato, ker je kljub poimenovanju osebe, ki je po naravnem spolu ženska, srednjega spola.

Torej: **dekleta so se zbudila, so videla, bodo imela, so preizkusila ...**

Stopnjevanje pridevnika

»... v bolj položnejših delih ...«, »... bolj pozoren ...«, »... pozornejši ...«, »... je nekaj bolj močnih smučin ...«, »... izgleda⁴⁹ veliko bolj miren ...«, »... bolj počasen ritem ...«

⁴⁸Toporišič, Jože, 2004: Slovenska slovnica. Maribor: Obzorja, 4., prenovljena in razširjena izd., 2. natis. 317.

⁴⁹Povzeto po: Kalin Golob, Monika, 2003: Jezikovne reže 2. Ljubljana: GV Revije. 104–105. *Izgledati* je kalk iz nemškega jezika (aussehen). V zbornem jeziku ga zapišemo z *videti* ali samostalnikom *videz*. Po pravopisnem slovarju je *izgledati* neknjižni pogovorni izraz zato, ker imamo v slovenščini za knjižno rabo dovolj drugih, ustreznih in enakovrednih ustreznice.

V slovenščini lahko pridevnike stopnjujemo na dva načina: z obrazili ali opisno. Z obrazili stopnjujemo tako, da osnovniku (pridevnik v imenovalniku ednine) dodajamo pripone -ši, -ji, -ejši in tako dobimo pridevnik v primerniku (lep + ši = lepši). To je stopnja, s katero želimo s pridevnikom poudariti ali izraziti neenakost med dvema predmetoma. Pri presežniku primerniku priključimo predpono naj- (naj + lepši).

Drugi tip stopnjevanja je opisni. Ko imamo opravka s pridevniki, ki zaznamujejo barve; ki so po nastanku deležniki; tisti, ki ne ločijo določne ali nedoločne oblike; ali pri mnogo pridevnikih z obrazili na -en, -en, -av, -ast, -at, jim dodajamo prislov bolj (bolj kakovosten) ali manj (manj kakovosten), če želimo poudariti slabšalnost, manjšo uspešnost.⁵⁰

Matjažu se je nekajkrat zgodila tudi hiperkorektura, ko je pridevnik stopnjeval dvakrat (*bolj položnejši teren*).

Rodilnik ... orodnik

»... nima kaj izgubiti ...«, »... vse skupaj še ne poveže v celoto ...«, »... njena misel je smučati s čim manj napak ...«, »... da si ta proga ne izbira najboljših ...«

Zanikani glagoli ob sebi zahtevajo samostalnik v rodilniku, zato bi bilo pravilno:

nima česa izgubiti, vsega skupaj še ne poveže v celoto, ne izbira najboljših⁵¹ ...

Orodnik se rabi predložno.

Torej: **smučati s čim manj napakami**

Samoglasniški upad

»... navajeni smo bli ...«, »... to smo že tolikokrat omenil ...«, »... ona ma tisto, kar lahko opazimo pri mlajših ...«, »... tekmovalke tega ne bodo vidle ...«, »... tle je bilo tako ...«

SSKJ in SP priporočata: je videti, kaže, zdi se ...

⁵⁰Toporišič, Jože, 2004: Slovenska slovnica. Maribor: Obzorja, 4., prenovljena in razširjena izd., 2. natis. 325–329.

⁵¹Med prenosom je Matjaž poved nastavljal tako zato, ker je hotel poudariti, da si proga ne izbira najboljših oziroma najboljših tekmovalcev, saj so si (po kakovosti smučanja) različni in vsak po svojih močeh izkoristi razmere na progi. Takrat ga je Urban Laurenčič prekinil, Matjaževa misel pa je ostala nepojasnjena.

Nekatere značilnosti knjižnopogovornega jezika so se pri Matjažu pojavile predvsem pri množinski obliki deležnika na -l (smo bli).

Nenaglašeni -e, -o postane -a => akanje (na koncu besede – v izglasju)

»... bolj z občutkam ...«

Seveda je jasno, da z **občutkom**.

Toporišič v slovnici⁵² pojav, ko se namesto -om izgovarja -am, pripisuje narečnim značilnostim Ljubljane.

Število in sklon

»... da se je tehnika in način spremenilo ...«, »... to je bilo pred dvema leti ...«, »... da sta to eden najtežjih smukov ...«

Torej: **da sta se tehnika in način spremenila, pred dvema letoma, da sta to dva najtežja smuka** ALI **dva izmed najtežjih smukov**

Nekaj drugih primerov:

- da **temu** res ni tako; lahko bi potrdili, da temu ni res (to ni tako ali to ni res⁵³)
- ni bilo **moč**⁵⁴ nadaljevati (SP: peš.⁵⁵ mogoče)
- **smatram**, da ji gre dobro (SP: →⁵⁶ menim, mislim)
- bi lahko na tej progi **iztržila** ogromno (SP: šport. žarg.⁵⁷ dobilo, doseglo; izkoristila ...)
- tega se večina tekmovalcev **poslučuje**⁵⁸ (→⁵⁹ uporablja: to uporablja večina tekmovalcev)

⁵²Toporišič, Jože, 2004: Slovenska slovnica. Maribor: Obzorja, 4., prenovljena in razširjena izd., 2. natis. 22.

⁵³Kalin Golob, Monika, 2001: Jezikovne reže. Ljubljana: GV Revije. 68.

⁵⁴Moč (povzeto po prav tam, 86–89) je naklonski povedkovnik, ki izraža možnost. Namesto njega je ustrežneje uporabljati *mogoče, možno*. V pogovornem jeziku je taka raba redkejša, zato jo mnogi štejejo za knjižno in namesto *mogoče, možno* uporabljajo *moč*.

O enaki težavi je razmišljal tudi Boris Urbančič v O jezikovni kulturi leta 1972 (118–120). Ugotavlja, da se je ta oblika (moč) čez noč razbohotila in se pojavila tudi v časopisu Delo.

⁵⁵SP, § 1066, peš. (pešajoče) jezikovna prвина, ki se umika močnejši dvojnici.

⁵⁶Nestična puščica: kar je levo od nje, je (v knjižnem jeziku) odsvetovano, boljše je desno od →. Odsvetovano: jezikovna prвина (beseda, oblika, naglas, zveza), za katero je v knjižnem jeziku priporočljiva dvojnica (pravopisna pravila 2001, § 23, § 1062).

⁵⁷SP, § 1060, žarg. (žargonsko) jezikovna prвина, ki se v strokovnem izrazju uporablja namesto navadnega strokovnega poimenovanja.

SSKJ: žarg. § 141: Beseda, pomen ali zveza iz govora posameznih stanov. Če je raba omejena na ozko področje, je dodan ustrezeni terminološki kvalifikator.

- **željen rezultat** (→⁶⁰*želen*: deležnik *želen* je nastal iz glagola *žele*⁶¹ in ne samostalnika *želja*)
- **pridobiti na času** (SP: •⁶²*pridobiti na času*– pridobiti čas)
- *je dobro opravil s strmino* (SP: *opraviti z/s kom/čim*^{publ.}⁶³ – *premagati ga*⁶⁴ (ko je mišljeno nasprotnika); je dobro presmučal strmino, progo ...)
- *je težko spraviti skupaj dobrih zavojev* (SP: žarg.⁶⁵ (*s težavo*) *opraviti, narediti, odsmučati* ...)
- Besedni red: *priučiš se najtežje veleslaloma* (najtežje se priučiš veleslaloma), *vnetje tetive ahilove* (vnetje ahilove⁶⁶ tetive)
- Vezava samostalnika in predloga: *tekmovalke lahko v različnih progah različno smučajo; kjer bo tudi v drugi progi* (na različnih progah ALI v drugi vožnji)

2. Besedišče

- *več ali manj* (•⁶⁷~ ali manj odsoten *boljali manj*)
- *obdali so ga z gipsom* (SP: knjiž. pog.⁶⁸ *z mavcem*)
- *razdalja med smučmi je širša; kadar so razdalje med vrati daljše* (SSKJ: *razdalja se večja /.../, majhna, velika razdalja*)
- *leta 2..6* (leta 2006)

⁵⁸Povzeto po: Kalin Golob, Monika, 2003: Jezikovne reže. Ljubljana: GV Revije. 90. Pogosto se javnonastopajoči odločijo za napačno izbiro jezikovnega sredstva *posluževati* in še malo prej omenjenega *smatrati*. Namesto teh bi bilo bolje izbrati slovenska izraza *uporabljajo* in *menijo*, *mislijo* oziroma *imeti*, *šteti za*, ko gre za primer ... *smatrajo kaj za potrebno* ...

⁵⁹Glej opombo številko 9.

⁶⁰Glej opombo številko 9.

⁶¹ŠUSS: Glagoli, ki se v nedoločniku končajo na -eti in imajo v 1. osebi ednine končnico -im, v deležniku na -n končnico -en. Po tem vzorcu lahko tvorimo oblike za vse glagole te skupine (*žel-eti*, *želi-im*, *žel-en*).

<http://www2.arnes.si/~lmarus/suss/arhiv/suss-arhiv-000061.html> (1. 2. 2009).

Še primer: *apneti* – *apnenje*; o tem tudi v Martinem red. sest. 4. novembra 2004.

⁶²Črna pika zaznamuje prepovedano (v knjižnem jeziku). Prepovedano: beseda ali besedna zveza, ki ne ustreza normi knjižnega jezika, ima pa knjižno vzporednico (pravopisna pravila 2001, § 23, § 1062). Primer: *Rebula* – *Rebulin*. Če gre za priimek moških na -a, tvorimo svojilno obliko z obrazilom -ov/-ev in ne z -in kot pri ženskih.

⁶³SP, § 1061, publ.: (publicistično) jezikovna prвина, značilna za sporočanje v časopisih, časnikih, na radiu ali televiziji; SSKJ (uvod): publ. § 135: Beseda, pomen ali zveza, značilna za dnevni in revijski tisk ter za druge oblike javnega sporočanja.

⁶⁴Pri glagolu *opraviti* moramo ločevati *opraviti s kom* in *opraviti kaj*. Dostikrat gre za mešanje oziroma križanje, zato se govori *je opravila s strmino, progo* ... Pomena sta v SSKJ ločena, saj *opraviti s kom* razlaga kot prenehati imeti zvezo s kom, s čim (z njim sem opravila) in *opraviti kaj* kot uspešno končati kako delo, opravilo (opraviti izpit) ali kaj zahtevnega, pričakovanega (mladinci so opravili tisoč prostovoljnih delovnih ur).

⁶⁵SP, § 1060, žarg. (žargonsko) jezikovna prвина, ki se v strokovnem izrazju uporablja namesto navadnega strokovnega poimenovanja.

SSKJ: žarg. § 141: Beseda, pomen ali zveza iz govora posameznih stanov. Če je raba omejena na ozko področje, je dodan ustrezeni terminološki kvalifikator.

⁶⁶Pri govorjenem besedilu podatek, kako se piše a/Ahilova tetiva, ni pomemben. V pravopisnem delu SP v § 115 piše: Z veliko se svojilni pridevniki iz lastnih imen lahko pišejo tudi tedaj, kadar zaznamujejo duhovno last /.../, vendar te primere pogosto pišemo z malo začetnico. (Morda bo komu koristilo pri pisanju telopov.)

⁶⁷Glej opombo številka 15.

⁶⁸SP, § 1060, knjiž. pog. (knjižno pogovorno) prвина knjižnega jezika, ki je v rabi zlasti v bolj sproščenih govornih položajih.

- da odstranijo **novozapadli sneg** (nov ali nedavno zapadel sneg)

3. Izgovarjava

Pravilno naglaševanje je tudi prvina knjižnega jezika. In ker Bodeju Millerju v letošnji sezoni ne gre kot po maslu in je kar nekajkrat odstopil, bo moral biti (so)komentator skoraj gotovo pripravljen na to, da bo govoril o Bodejevem odstopu, čeprav mu tega športno ne privoščimo.

Torej: **odstòp – odstópa** (npr. brez **odstópa, odstópu** je dodal 3. mesto ... **o odstópu** smo že govorili, **z odstópom** se bomo sprijaznili).

Podobno tudi **nastòp – nastópa** (**nastópil**, ZA DEKLETA: **nastopíla**), **osvójl** (NE: **osvojíl**; ZA DEKLETA: **osvojíla**), **uvrstíl** (NE: **uvrstíl**; ZA DEKLETA **uvrstíla**), vendar: [**vəndar**] in ne [vêndar].

4. Nazaj

»... da pozabi, kaj se je dogajalo za nazaj ...«, »... nekaj časa nazaj je vozila tako ...«, »... sezono ali dve nazaj ...«

Čeprav Jan Plestenjak v svoji nekdanji uspešnici poje, da ga je neko dekle poljubilo sedem let nazaj, za izražanje določenega trenutka ali obdobja iz preteklosti (prislovnega določila časa) *nazaj*⁶⁹ ni primeren. Je pa ustrezen za prislov smeri in vprašalnica zanj je kam. Torej ob uporabi glagolov gibanja (pogledamo, gremo, sežemo ...).

Torej: **kaj se je dogajalo pred kratkim, pred nedavnim, pred časom, v preteklosti, pred dvema sezonama ...**

5. Preko

⁶⁹Kalin Golob, Monika, 2003: Jezikovne reže 2. Ljubljana: GV Revije. 48: »Eden izmed takih dobesednih (kalkiranih) prevodov je zveza **dve leti nazaj** (twoyears ago), ki je popolnoma izpodrinila slovensko rabo *pred dvema letoma*.« Več o prislovu nazaj je v svojem redakcijskem sestanku 13. 5. 2008 pisala Špela Mrvar. Če povzamem: Prislov nazaj ni primeren za izražanje prislovnega določila časa, saj je pravi odgovor za to vprašanje kam. Nazaj ima tudi svoj par (naprej), nikoli pa ne rečemo, da bo nekdo čez nekaj let naprej zelo uspešen. Napačna raba se je razbohotila v dobrih zadnjih dvajsetih letih (NE: nekaj let nazaj), nedavno, pred nedavnim ...

»... je šla dobro preko modrih vrat ...«, »... so mnogo dale preko svoje kariere ...«, »... še težave preko strmine ...«

Prislova prek in preko sta neustrezna za izražanje takrat, ko nadomeščata predlog PO, S/Z ... in ustrezna v pomenu ČEZ⁷⁰.

Pri drugem primeru lahko v Slovenskem pravopisu⁷¹ razberemo, da gre za rabo prvin iz neknjižnega pogovornega jezika:

dati: /.../ neknj. pog.⁷² dati skozi ~ veliko skozi *veliko pretrpeti*;

Izjema?

»Publicistična in strokovno-znanstvena besedila so ustalila *prek* za izražanje posrednika, zato bi lahko tudi pri glasovanju rekli, da glasujemo *prek spleta* in *prek SMS-sporočil*, pri slednjih pa lahko rečemo tudi z *SMS-sporočili*, pri čemer predlog z izraža sredstvo, s katerim se dejanje opravlja.«⁷³

Torej: **je šla dobro mimo, so veliko doživele (potrpele), težave na strmini**

6. Cvetke (malo za šalo, malo zares)

»... vse sorte ljudi pride na tekmo ...«

»... to je to ...«

»... midva sva zdaj lahko pametna ...«

Dodatek

Matjaž je v prenosu pogosto uporabljal:

- klasično sedenje na smučeh,
- ko boki padejo prenizko,
- zgornji del telesa zaostaja za smučmi,

⁷⁰O problematiki tega prislova sta pisala Marta v redakcijskem sestanku 12. 5. 2005 in Gradišnik, Janez, 1981: Še znamo slovensko? Celje: Mohorjeva družba. 96.

⁷¹Slovenski pravopis, 2003. Založba ZRC. Elektronska verzija.

⁷²SP, § 1060, neknj. pog. (neknjižno pogovrno) splošno-slovenska ali pa predvsem osrednjeslovenska neknjižna prvina; uporabljamo jo zlasti v govornih stikih v okviru mestnega življenja.

⁷³Kalin Golob, Monika, 2003: Jezikovne reže 2. Ljubljana: GV Revije. 49.

- odneslo ji je spodnjo smučko,
- predolgo stoji na robnikih,
- rotacija zgornjega dela telesa,
- smučati blizu vrat,
- smuči so upognjene,
- speljati čim krajšo linijo,
- tekmovalka zastane v gibanju,
- vertikalni ...

Mislim (NE: smatram), da bi bilo dobro včasih razložiti, kaj pomeni npr. smuči so upognjene ali klasično sedenje na smučeh, ko boki padejo prenizko (glede na kaj) ... Marsikateri gledalec ni poznavalec in ga verjetno zanima, kaj te izjave pomenijo. Zaradi poteka tekme (sploh če gre za slalom) verjamem, da dostikrat ni časa. Pa vendarle.

Priloga 3: seznam tekem

A) košarkarske tekme⁷⁴ med:

- Italijo in Slovenijo (3. 9. 2007), EP 2007 v Španiji, skupina D, 68 : 69, komentator Miha Žibrat;
- Nemčijo in Slovenijo (10. 9. 2007), EP 2007 v Španiji, skupina F, 2. tekma 2. kroga, 47 : 77, komentator Peter Vilfan;
- Slovenijo in Grčijo (14. 9. 2007), EP 2007 v Španiji, četrtfinale, 62 : 63, komentator Miha Žibrat;
- Grčijo in Slovenijo (17. 9. 2005), EP 2005 v Srbiji, skupina C, 68 : 56, komentator Peter Vilfan;
- Slovenijo in Portorikom (23. 8. 2006), SP na Japonskem, skupina D, 90 : 82, komentator Miha Žibrat;
- Union Olimpijo in ProkomomTreflom (6. 12. 2007), evroliga, skupina A, 7. kolo, 68 : 49, komentator Peter Vilfan.

Izbrane so večinoma reprezentančne tekme (EP, SP), ena je evroligaška.

⁷⁴Zaradi naštevanja sem uporabila množinsko obliko, vendar gre med napisanima moštvo za samo eno tekmo.

B) nogometne tekme med:

- Češko in Slovaško (1. 4. 2009), kvalifikacije za SP v Južnoafriški republiki 2010, 1 : 2, komentator Tomaž Hudomalj;
- Zenitom St. Peterburgom in Glasgow Rangersom (14. 5. 2008), finale pokala Uefa, 2 : 0, komentator Igor E. Bergant;
- Gorico in Steauo (26. 7. 2006), kvalifikacije za ligo prvakov, 2. predkolo, 1. tekma, 0 : 2, komentator Igor E. Bergant;
- Rudarjem in Domžalami (15. 11. 2008), prva liga Telekom, 17. kolo, 1 : 0, komentator Tomaž Hudomalj;
- Manchestrom Unitedom in Portsmouthom (6. 3. 2008), pokal FA, 1 : 1, komentator Tomaž Hudomalj;
- Valencio in Werderjem (11. 3. 2010), evropska liga, osmina finala, 1 : 1, komentator Igor E. Bergant.

Ena tekma je reprezentančna, nekaj je ligaških v slovenskem državnem prvenstvu in kvalifikacije za pokal Uefa in ligo prvakov.

C) roketne tekme med:

- Cimosom iz Kopra in Slovanom (5. 4. 2009), 1. kolo končnice za prvaka, 28 : 31, komentator Tomaž Kovšca;
- Celjem Pivovarno Laško in Gorenjem (18. 4. 2009), polfinale slovenskega pokala, 32 : 27, komentator Ivo Milovanovič;
- Celjem Pivovarno Laško in Magdeburgom (20. 10. 2007), evropski superpokal, polfinale, 33 : 26, komentator Tomaž Kovšca;
- Celjem Pivovarno Laško in Gorenjem (3. 5. 2008), prva liga MIK, 8. kolo, skupina za prvaka, 30 : 28, komentator Ivo Milovanovič;
- Cimosom iz Kopra in Trimom iz Trebnjega (5. 3. 2008), prva liga MIK, 21. kolo, 38 : 26, komentator Tomaž Kovšca;
- Gorenjem in Celjem Pivovarno Laško (25. 10. 2008), prva liga MIK, 7. kolo, 30 : 25, komentator Ivo Milovanovič.

Vse ligaške tekme.

D) odbojkarske tekme med:

- Salonitom iz Anhovega in ACH Volleyjem (23. 4. 2008), finale državnega prvenstva, 4. tekma, 1 : 3, komentator Ervin Čurlič;
- Slovenijo in Češko (6. 6. 2008), kvalifikacije za EP, ženske, 1 : 3, komentator Marjan Fortin;
- aonHotvolleysom in ACH Volleyjem (14. 1. 2009), liga prvakov, 5. kolo, 3 : 0, komentator Marjan Fortin;
- ACH Volleyjem in Salonitom iz Anhovega (27. 12. 2008), finale slovenskega pokala 2008/09, 3 : 2, komentator Ervin Čurlič;
- Portugalsko in Slovenijo (14. 9. 2008), kvalifikacije za EP, povratna tekma, 0 : 3, komentator Marjan Fortin;
- Slovenijo in Belorusijo (14. 9. 2008), kvalifikacije za EP, povratna tekma, ženske, 0 : 3, komentator Ervin Čurlič.

Tekme so večinoma ligaške, zadnji dve sta reprezentančni; dve sta tudi srečanja v ženski konkurenci.

Priloga 4: razlika med terminoma kolo in krog

»KOLO in KROG nista sopomenki«

Beseda **kólo** živi v slovenskem jeziku že desetletja in pomeni *>del ligaškega tekmovanja ali turnirja, v katerem igrajo nasprotniki po vnaprej določenem razporedu<* (Slovar slovenskega knjižnega jezika). Besedo smo prevzeli *>iz hrvaščine, srbščine v enakem pomenu. Ta pomen se je prek 'krog' (prim. angl. round, nem. Runde 'krog' in runda') razvil iz pomena 'koló'<* (Snoj, Marko: Slovenski etimološki slovar, Ljubljana, 1997). Po osamosvojitvi Slovenije se je kot *>pravilnejša<* pojavila beseda **króg**. Pravopisni slovar 2001 nam pri razrešitvi dileme *kolo ali krog* ne pomaga prav dosti.

Na tem področju vlada kaos.

1. V športni redakciji TVS uporabljamo kolo, krog le v pomenu 1./2. del tekmovanja (npr.: 1. kolo 2. kroga lige prvakov = 1. kolo 2. dela lige prvakov), tako tudi časopisi Delo, Žurnal in Žurnal24.

2. Krog je v rabi na teletekstu in radiu nacionalne televizije ter na POP TV. Tako tudi v časopisih Dnevnik in Ekipa.

3. Kot zanimivost. V Velikem slovarju tujk iz leta **2002** (str. 584) je beseda kolo v 1. pomenu razložena kot '*del ligaškega tekmovanja ali turnirja, v katerem igrajo nasprotniki po vnaprej določenem razporedu*' (očitno prepisano iz SSKJ-ja; vendar so se sestavljenci slovarja odločili za to besedo).

Primer:

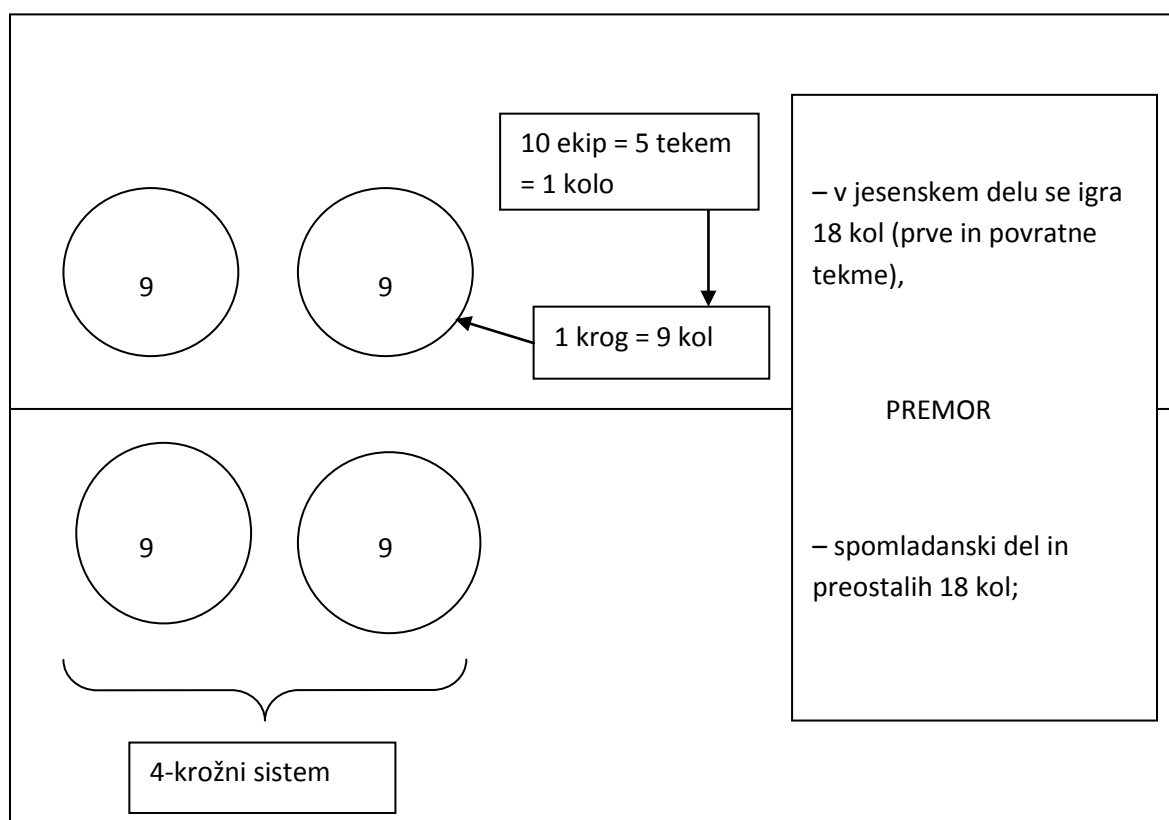
Vzemimo za primer nogomet, slovensko prvo ligo, v kateri se za naslov državnega prvaka meri 10 ekip.

Sistem tekmovanja je 4-krožni. V vsakem krogu se igra 9 kol, vsako kolo pa predstavlja 5 tekem.

Ko je bilo odigranih 9 kol, se zaključi prvi krog. Drugi krog je namenjen povratnim tekmam in novim 9 kolom. Ko se ta končajo, je bilo za nami v jesenskem delu 18 kol.

Podoben potek je tudi v spomladanskem delu, le da se 3. krog zaključi s 27. kolom, 4. pa s 36.

Slikovni prikaz:

Še natančnejšo obrazložitev najdemo na spletni strani

<http://www.rtvsllo.si/sport/nogomet/pokal-konfederacij-2009/vecno-vprasanje-imamo-kolo-ali-krog/206197> (17. 7. 2010), na kateri razliko utemeljuje Igor E. Bergant. Poudarja, da kolo in krog nista sopomenki, kolo je del kroga: *»Kolo je stara beseda slovanskega izvora, ki je že najmanj 70 let v vsakodnevni uporabi v slovenskem jeziku. Pomeni pa del tekmovanja oziroma prvenstva, v katerem se klubi ali posamezniki enkrat pomerijo med seboj. Angleži "kolu" rečejo "matchday", Nemci "Spieltag", Italijani "giornata", Francozi "journée". Skratka, v slovenščini bi besedo lahko prevedli s sopomenko "igralni dan", ki pa se doslej ni uporabljala, poleg tega pa je v sodobnem športu že kar malo presežena, saj v večini športov tekme enega kola praviloma ne igrajo več na isti dan.« /.../ »Krog je tisti del tekmovanja, v katerem se vsi tekmeči po enkrat pomerijo med seboj. Torej, krog obsega več kol. Prvenstvo lahko obsega enega ali več krogov, pač glede na to, kolikokrat se vsak izmed tekmecev pomeri z vsemi drugimi.« /.../ »Sopomenka "kroga" je "del" (jesenski del, spomladanski del, prvi del, drugi del), pri čemer nam jo je sodobni šport malo zagodel. Vse tekme jesenskega dela navadno niti ne sovpadajo s prvim krogom. Nemci, denimo, za prvi del (krog) uporabljajo besedo "Runde" (krog): Hinrunde (prvi del) in Rückrunde (povratni krog). Logično pa je, da loterija za vsako žrebanje uporablja besedo "krog", ker so vsa žrebanja enaka – vsakokrat so od začetka namreč v bobnu vse kroglice ...«*

GESLOVNIK

Gesla so razvrščena po abecedi

(hitro) izvajanje s sredine

2-minutna kazen

6-metrski prostor

9-metrski prostor

A

airball

antena

asistenca

avt (4)

B

banana

bela točka

blok

blokada

bloker

blokirana žoga

blokirati met

blokirati strel

bonus štirih osebnih napak

branilec strelec

C

center (2)

cepelin

cona 1

cona 2

cona 3

cona 4

cona 5

cona 6

conska obramba

Č

četrt četrtina

D

desni bočni igralec

desni branilec

desni zunanji igralec

desno krilo

dobiti as

doseči dve točki

doseči gol

doseči tri točke

doseči zadetek

dosoditi 11-m

dotik mreže

dotik žoge

druga četrtina

druga linija

druga vrsta

državno prvenstvo (4)

dvojni odboj

dvojno vodenje

dvokorak

E

evroliga

evropska liga

evropski superpokal

evropsko prvenstvo (3)

F

finalfour

finta

G

globoka obramba

gol (2)

I

igralec pri začetnem

udarcu

igranje z nogo

igrati podaljšek

izbiti žogo

izgubiti tekmo (4)

izgubljena žoga

izsiliti napako

izvajati 7-m

izvajati avt

izvajati kot

izvajati proste mete

izvajati prosti strel

izvajati servis

izvesti protinapad

K

kapetan

<i>kazenski prostor</i>	<i>minuta odmora (3)</i>	<i>odvzeta žoga</i>
<i>kazenski strel</i>	<i>mrtva žoga</i>	<i>offside</i>
<i>kolo (2)</i>	<i>muraši</i>	<i>olimpijske igre (2)</i>
<i>končnica</i>		<i>organizator igre (2)</i>
<i>koraki</i>	N	<i>osebna napaka</i>
<i>korektor</i>	<i>napad iz zadnje linije</i>	
<i>koš</i>	<i>napad na nepostavljeno</i>	P
<i>košarka</i>	<i>obrambo</i>	<i>pasivna igra</i>
<i>krilni center</i>	<i>napad na postavljeno</i>	<i>pet osebnih napak</i>
<i>krog (2)</i>	<i>obrambo</i>	<i>pickand pop</i>
<i>krožni napadalec</i>	<i>napadalec</i>	<i>pickandroll</i>
	<i>napaka petih sekund</i>	<i>pivot</i>
L	<i>napaka treh sekund</i>	<i>play</i>
<i>levi bočni igralec</i>	<i>nešportna osebna napaka</i>	<i>playmaker</i>
<i>levi branilec</i>	<i>nešportno obnašanje</i>	<i>podaja za hrbtom</i>
<i>levi zunanji igralec</i>	<i>niz</i>	<i>podaja (2)</i>
<i>levo krilo</i>	<i>nizko krilo</i>	<i>podajalec</i>
<i>libero</i>	<i>nogomet</i>	<i>pokal pokalnih</i>
<i>liga NBA</i>	<i>nogometni čevelj</i>	<i>tekmovalcev</i>
<i>liga NLB</i>	<i>nošena žoga (2)</i>	<i>pokal Uefa</i>
<i>liga prvakov (3)</i>		<i>pokalno tekmovanje</i>
<i>lovljenje</i>	O	<i>pokrivati igrišče</i>
	<i>obramba 3:2:1</i>	<i>pol koša</i>
M	<i>obramba 4:2</i>	<i>polaganje</i>
<i>menjava prostora</i>	<i>obramba 5:1</i>	<i>polčas (3)</i>
<i>met iz skoka</i>	<i>obramba 6:0</i>	<i>polprotinapad</i>
<i>met izza črte 6,25</i>	<i>obrambni igralec</i>	<i>povaljka</i>
<i>met s polrazdalje</i>	<i>obraniti 11-m</i>	<i>prečka (2)</i>
<i>met s srednje razdalje</i>	<i>obraniti 7-m</i>	<i>predložek (v kazenski</i>
<i>met z razdalje</i>	<i>odbojka</i>	<i>prostor)</i>
<i>met za tri točke</i>	<i>odkriti se (2)</i>	<i>preigrati igralca</i>
<i>metati na koš</i>	<i>odpiskatikonec tekme</i>	<i>preigravanje (2)</i>
<i>metati</i>	<i>odvzem žoge</i>	<i>preigravati</i>

<i>prenos žoge na drugo stran</i>	<i>servis z nizkim skokom in metom žoge</i>	<i>trojni blok</i>
<i>prenos žoge v napadalno polovico igrišča</i>	<i>skok v napadu</i>	U
<i>prepovedani položaj</i>	<i>skok v obrambi</i>	<i>ubraniti 11-m</i>
<i>presing obramba</i>	<i>skokservis</i>	<i>ubraniti 7-m</i>
<i>prestreči žogo</i>	<i>skrajšana žoga</i>	<i>ukradena žoga</i>
<i>prisoditi 11-m</i>	<i>skrajšani niz</i>	<i>ustvariti višek</i>
<i>prodor (2)</i>	<i>sodnikov dodatek</i>	<i>uvrstiti se med 16</i>
<i>prosti igralec</i>	<i>sodnikov podaljšek</i>	<i>najboljših</i>
<i>prosti met</i>	<i>sodniški met</i>	
<i>prosti strel</i>	<i>spodnji odboj</i>	V
<i>protinapad (2)</i>	<i>spodnji servis</i>	<i>vezist</i>
<i>prva četrtina</i>	<i>sprednja linija</i>	<i>vezni igralec</i>
<i>prva linija</i>	<i>sprejem servisa</i>	<i>visoki branilec</i>
<i>prva peterka</i>	<i>sprejem začetnega udarca</i>	<i>vodenje žoge</i>
<i>prva vrsta</i>	<i>sprejemalec</i>	<i>volej</i>
	<i>srednjeevropska liga</i>	<i>vrata (2)</i>
	<i>srednji branilec</i>	<i>vratar (2)</i>
R	<i>srednji zunanji igralec</i>	<i>vratarjev prostor</i>
<i>raketa</i>	<i>strel iz skoka</i>	<i>vratnica (2)</i>
<i>ravni zgornji servis</i>	<i>streljati 11-m</i>	<i>vreči na koš</i>
<i>razbiti nasprotnike</i>	<i>streljati z bele točke</i>	<i>vrteti igralce</i>
<i>rdeči karton(3)</i>	<i>svetovno prvenstvo (3)</i>	
<i>rokomet</i>		Z
<i>rotacija igralcev</i>	Š	<i>zabiti gol (2)</i>
<i>rotirati igralce</i>	<i>špica</i>	<i>zabiti koš</i>
<i>rumeni karton(3)</i>	<i>številčna premoč</i>	<i>zabijanje</i>
		<i>začetni udarec</i>
S	T	<i>zadeti koš</i>
<i>samostojni blok</i>	<i>tehnična osebna napaka</i>	<i>zadnja linija</i>
<i>server</i>	<i>tehnični odmor</i>	<i>zaključni turnir četverice</i>
<i>servirati</i>	<i>top 16</i>	<i>zapiskati konec tekme</i>
<i>servis</i>	<i>tretja četrtina</i>	<i>zapreti pot do koša</i>
	<i>trojka</i>	

zastreljati (2)

zavrtinčena žoga

zgornji odboj

zicer

zmagati tekmo (4)

zmaji

zvezni igralec

Ž

žoga izven igrišča

žoga v avtu

žoga v mreži

IZJAVA

Študentka Saša Grčman izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom red. prof. dr. Ade Vidovič Muhe, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, 6. marca 2012

Podpis:_____